

**Implicarea
familiei–școlii–comunității
în asigurarea coeziunii sociale
și oferirea unei educații de calitate**

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Academia de Științe a Moldovei
Institutul de Științe ale Educației

ANGELA CARA
MARIA STRECHIE

RODICA SOLOVEI
LILIAN ORÎNDAȘ

**IMPLICAREA FAMILIEI-ȘCOLII-COMUNITĂȚII
ÎN ASIGURAREA COEZIUNII SOCIALE
ȘI OFERIREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE**

STUDIU ANALITIC

Chișinău, 2017

CZU 37.018.1:316.356.2

I-48

Aprobată spre editare de **Consiliul Științifico-Didactic**
al Institutului de Științe ale Educației

Studiul a fost elaborat în cadrul Proiectului
15.817.06.17A. *Elaborarea mecanismelor și metodologiilor pedagogice de
conjugare a parteneriatului școală–familie–comunitate pentru asigurarea
coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate*

Coordonator științific: ANGELA CARA,
doctor în pedagogie, conferențiar cercetător

AUTORI:

Angela CARA, *dr., conf. cerc.*

Rodica SOLOVEI, *dr., conf. cerc.*

Maria STRECHIE, *dr.*

Lilian ORÎNDAȘ, *cercet. șt.*

Recenzenți: **Sergiu Baci** – *dr. hab., conf. univ., ASEM.*
Aliona Paniș – *dr., conf. univ., IȘE.*

ISBN 978-9975-48-116-8.

© Institutul de Științe ale Educației, 2017

CUPRINS

INTRODUCERE	5
Metodologia cercetării	8
CAPITOLUL I: Fundamentarea conceptelor școală, familie, comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate	
1.1. Parteneriatul școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate .	12
1.2. Școala și partenerii săi în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate	20
CAPITOLUL II: Diagnosticarea sistemului educațional în contextul implicării diferitor actori în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate	
2.1. Analiza SWOT privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate	31
2.2. Opinii și atitudini ale părinților privind asigurarea parteneriatului școală–familie–comunitate	39
2.3. Parteneriatul școală–Biserică pentru promovarea coeziunii sociale	47
CAPITOLUL III: Sugestii privind eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate	
3.1. Factori de influență privind eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate	54
3.2. Criterii de eficientizare a parteneriatului școală–familie–comunitate	59
Recomandări privind eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate	64
BIBLIOGRAFIE	68
ANEXE	71

LISTA ABREVIERILOR

- UTA - Unitate teritorial-administrativă
- APL - Administrație publică locală
- TIC - Tehnologii informaționale de comunicare
- FG - Focus-grup

**„E nevoie de o comunitate
ca să crești un copil.”**
(Proverb englezesc)

Provocările cu care se confruntă fiecare țară în prezent este de a asigura ca cetățenii ei să fie înzestrați cu cunoștințe, competențe și calificări de care vor avea nevoie în viață. Educarea personalității nu se poate realiza decât în contextul reformei sistemului economic și prin transformări în cultura și practica societății. Educația și competențele sunt indispensabile pentru a atinge **succesul economic, responsabilitatea civică și coeziunea socială**.

Educația și învățământul sunt o prioritate pentru societățile civilizate, devenirea economică, socială, politică și culturală a acestora solicită oameni cultivați, competenți și creatori. În același timp, egalitatea drepturilor, progresul, supremația democrației se pot asigura prin educație.

Actualmente se recunoaște relația interdependentă dintre educație – dezvoltare. Dezvoltarea unei societăți se bazează din ce în ce mai mult pe „produsele educației”: atitudinile, aptitudinile, capacitățile, priceperile, obișnuințele și cunoștințele. Educația și învățământul vor fi recunoscute ca cele mai „productive” activități, dacă investițiile în acest domeniu sunt adecvate solicitărilor.

În același timp, „Educația școlară este văzută ca un loc al mizelor mari, în care se intersectează, întrepătrund dimensiunile importante ale socioumanului: *economicul, socialul, politicul, axiologicul, personalitatea, rolurile individuale*. Or, „școala este cea care unifică, asigurând liantul social” (Illich) [apud 12, p. 9].

Astfel, putem observa o redefinire a **rolului social al educației**, în contextul unui **parteneriat pentru educație**, care se dorește a fi unul deschis, responsabil, între toți factorii educaționali: familie, comunitate, școală, societatea civilă.

Democratizarea sistemului educațional a inclus *transferul de competențe decizionale* responsabilități și resurse de la nivelul central către nivelul local, asigurând participarea și consultarea tuturor actorilor sociali interesați (*părinți, ONG, mediul de afaceri, asociații profesionale, parteneri sociali* etc.) din perspectiva dezvoltării durabile a comunității în care aceștia funcționează, pe de o parte, iar pe de altă parte – din perspectiva globalizării educației.

În aceste condiții crește rolul educației ca factor ce contribuie în mod decisiv la coeziunea socială.

Această implicare a tuturor actorilor este una decisivă, fiind intercorelată cu performanța școlară a elevului în vederea asigurării calității educației.

Tipologia beneficiilor implicării tuturor actorilor include:

- **pentru copii:** performanță academică, atitudini și comportament, prezență, adaptare și implicare școlară, rata promovabilității;
- **pentru părinți:** atitudini pozitive față de școală, relații mai bune între copii și părinți;
- **pentru profesori:** motivație crescută pentru îmbunătățirea metodelor educative;
- **pentru comunitate:** sprijin crescut din partea comunității [20, p. 21].

Acest fapt reclamă o modificare a Strategiei de coordonare și implicare activă a cadrelor didactice, părinților, elevilor și a comunității în procesul decizional și politicile de dezvoltare a școlii.

Cercetarea dată s-a axat pe politicile și strategiile educaționale orientate *spre educația în spiritul coeziunii sociale*, care reclamă o școală mai „comunitară”, și îmbină misiunile educative, culturale, sociale, în strânsă colaborare cu partenerii externi din perspectiva asigurării unei educații de calitate. La nivel național proiectul de cercetare este în consens cu obiectivele reflectate în *Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015* și *Planul consolidat de acțiuni pentru sectorul educației, 2011-2015* (Obiectivul specific nr. 8 vizând promovarea parteneriatului și dialogului social în asigurarea unei educații de calitate); direcțiile de politici privind implicarea partenerilor sociali în luarea de decizii la nivel de politici educaționale.

De asemenea, proiectul de cercetare este în concordanță cu obiectivele reflectate în *Strategia sectorială Educația-2020*. Unul dintre obiectivele strategice vizează responsabilizarea societății pentru asigurarea unei educații de calitate; asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

I. SCOPUL CERCETĂRII: Fundamentarea cadrului conceptual și metodologic privind consolidarea conexiunilor dintre educație și diverse arii ale vieții sociale în vederea responsabilizării societății (a tuturor actorilor implicați) pentru asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.

II. OBIECTIVELE CERCETĂRII:

- Realizarea studiului teoretic privind identificarea reperelor conceptuale și metodologice pentru consolidarea conexiunilor dintre educație și diverse arii ale vieții sociale în vederea asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.
- Evaluarea situației curente pentru identificarea punctelor forte și celor slabe, oportunităților și temerilor în realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.
- Analiza opiniilor și atitudinilor actorilor locali, specialiștilor și factorilor de decizie privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și a unei educații de calitate.
- Determinarea factorilor de influență și a criteriilor de eficientizare a parteneriatului școală–familie–comunitate pentru asigurarea coeziunii sociale și oferirea educației de calitate.

III. BAZA METODOLOGICĂ A CERCETĂRII

Cercetarea s-a întemeiat epistemologic și metodologic pe legi, teorii, concepții, idei din domeniul filozofiei, sociologiei, psihologiei, pe cadrul legislativ existent:

Teoria „ecologiei dezvoltării umane” (*Bronfenbrenner, Karila & Alasuutari, 2012*) consideră parteneriatul și cooperarea dintre familie și școală ca două micro sisteme principale implicate în dezvoltarea

copilului, principalul punct de interes fiind cum să fie implicați toți părinții în educația copiilor;

Teoria angajamentului școlar (*Steinberg, Brown & Dornbusch, 1996; Suárez-Orozco, 2010*) susține că adaptarea la mediul educațional și performanța școlară depind de gradul în care elevii sunt conectați la ceea ce se întâmplă în clasă.

Modelul „eco-sistemic” e axat pe evidența importanței cooperării și colaborării dintre diferite agenții și indivizi pentru a implica toți factorii cu impact asupra mediului educațional al copilului.

Abordarea structuralistă (*Oevermann, Wollscheid, 2013*) pune în discuție profesionalismul în cazul profesorilor și afirmă că aceștia au trei arii diferite de responsabilitate în calitate de profesioniști: dezvoltarea cunoașterii, formarea sistemului de norme și funcția terapeutică. Pentru îndeplinirea celor trei roluri sunt necesare două tipuri de cunoștințe: cunoaștere fundamentală (puternic structurată, standardizată, științifică necesară expertului) și cunoaștere hermeneutică obiectivă și specifică unor cazuri diverse, axate pe abordarea diferitelor situații, cazuri (*Krüger & Michalek, 2011; Wollscheid, 2013*).

Teoria „legăturilor funcționale pedagogice/ școlare” (*Helsper & Hummrich, 2008; Krüger & Michalek, 2011*) afirmă că interacțiunea de succes dintre părinți și școală influențează foarte mult dezvoltarea copiilor și îmbogățește rutina zilnică școlară.

Teoria învățării depline (*B.S. Bloom, J.B. Carrol*) vizează valorificarea factorilor obiectivi și subiectivi ai instruirii la niveluri de proiectare capabile să asigure reușita școlară a tuturor elevilor.

Teoriile academice – centrate pe valorile clasice deschise, care asigură formarea generală, fundamentală a personalității umane.

Teoria inegalității de șanse de acces a lui **Boudon** explică mecanismul prin care un mediu social, familial și economic favorizează sau, dimpotrivă, limitează accesul educației copiilor.

Teoria organizațiilor în problematica raporturilor școală-comunitate e prezentată în cercetările lui **N. Gerome**, lucrările lui **Crozier** care caută să țină cont de rolul grupurilor exterioare în funcționarea instituțiilor.

Managementul bazat pe comunitatea locală (*site-based management*) – curent bazat pe ideea implicării factorilor comunității locale în luarea deciziilor privind predarea și învățarea, finanțarea și angajarea în școlile care deservește comunitatea locală respectivă.

IV. METODELE DE CERCETARE

În cadrul cercetării, s-a abordat un design mixt, care a presupus utilizarea diverselor metode calitative și cantitative de cercetare.

Metodele și tehnicile de evaluare aplicate au presupus:

- **Metode teoretice:** studiu de birou, abordarea tematică, analiza tipologică, tehnici și procedee teoretice, factuale și interpretative.
- **Grila de evaluare a școlii** – completată de managerii din 10 instituții de învățământ general din 9 unități teritorial-administrative.
- **Chestionarul** adresat cadrelor manageriale/didactice din 10 instituții de învățământ secundar general privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate.
- **Chestionarul** adresat părinților elevilor (*Anexa 3*).
- **Ghidul de interviu de focus-grup:**
  - 1 focus-grup cu șefii organului local de specialitate în domeniul învățământului din 5 unități teritorial-administrative (Ungheni, Orhei, Leova, Criuleni, Ștefan Vodă);
  - 1 focus-grup cu personalul managerial din 10 instituții de învățământ secundar general;
  - 1 focus-grup cu cadrele didactice din 10 instituții de învățământ secundar general;
  - 3 focus-grupuri cu părinții copiilor care frecventează instituția de învățământ secundar general;
  - 3 focus-grupuri cu copiii care frecventează instituția de învățământ secundar general.

V. GRUPURI-ȚINTĂ:

- specialiști din cadrul organului local de specialitate în domeniul învățământului din 7 UTA (Orhei, Briceni, Leova, Criuleni, Strășeni, Chișinău) (*Anexa I*);
- specialiști din cadrul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei din 3 UTA (Florești, Ungheni, Orhei);
- cadre manageriale/didactice din cadrul a 10 instituții de învățământ secundar general (*Anexa I*);
- părinți ai elevilor care frecventează instituția de învățământ secundar general (*Anexa I*);
- reprezentanți ai ONG;
- agenți economici;
- metodiști din cadrul protopopiatelor.

Cercetarea s-a desfășurat în perioada ianuarie – decembrie 2015, precedată fiind de o etapă de documentare și analiză, în cadrul căreia s-au realizat:

- stabilirea obiectivelor cercetării, stabilirea metodologiei de cercetare;
- elaborarea instrumentelor de cercetare;
- aplicarea instrumentelor în instituțiile stabilite;
- introducerea în baza de date a rezultatelor obținute;
- analiza și interpretarea datelor.

CAPITOLUL I:

Fundamentarea conceptelor *școală, familie, comunitate* din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

1.1. Parteneriatul școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

Coeziunea socială este identificată ca fiind unul dintre obiectivele fundamentale ale Uniunii Europene, fapt asumat prin documentele Comisiei Europene, Consiliului Europei, Băncii Mondiale.

Conform definiției Consiliului Europei, coeziunea socială este capacitatea societății de a asigura bunăstarea tuturor membrilor săi, minimizând decalajele de dezvoltare și evitând marginalizarea acestora.

În *Strategia* revizuită pentru coeziune socială, aprobată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 31 martie 2004, coeziunea socială presupune următoarele dimensiuni [19, p. 24]:

- *calitatea vieții*, situația indivizilor și grupurilor din punctul de vedere al bunăstării, privită după diferite domenii-cheie (domenii de viață și grupurile vulnerabile);
- *mediul de viață*, alcătuit, pe de o parte, de participanți (printre care sunt autoritățile publice, piețele, sectorul privat și sectorul civil), și, pe de altă parte, de acțiuni (printre care sunt acțiunile publice și private);
- *componentele (constituenții) de bază ale vieții*, constând în relații neoficiale, relații de încredere, valori, sentimente, cunoștințe universale generale etc.

Obiectivele definite pentru fiecare dintre aceste aspecte vizează:

- Cu privire la *calitatea vieții*: asigurarea bunăstării ținând cont de următoarele patru aspecte – corectitudinea în exercitarea drepturilor; recunoașterea demnității umane; autonomia în dezvoltare personală (în familie și în plan profesional); participarea tuturor membrilor societății;

- Cu privire la *mediul de viață*: dezvoltarea responsabilității reciproce a participanților pentru ca societatea să poată asigura bunăstarea tuturor membrilor săi;
- Cu privire la *constituenții de bază ai vieții*: asigurarea integrității acestora, adică păstrarea valorilor, încrederii, sentimentelor de solidaritate etc.

Strategia *Educația–2020*, *Direcția strategică 7: Asigurarea coeziunii sociale pentru oferirea unei educații de calitate*, acordă o importanță deosebită parteneriatului școală–familie–comunitate prin prisma următoarelor dimensiuni: responsabilizarea societății pentru necesitatea asigurării unei educații de calitate; sporirea participării elevilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale; asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor; promovarea parteneriatelor pentru educație.

În comunitatea științifică există diverse interpretări ale conceptului de coeziune socială [19, p. 23]. Coeziunea socială se creează prin puternice legături sociale și acordul între membrii societății asupra unor responsabilități comune; presupune că toți oamenii sunt capabili de a participa la viața economică și de a beneficia de bunurile ei; necesită existența proceselor cu ajutorul cărora s-ar putea „de cerut” autorităților alocarea resurselor în cadrul societății; necesită toleranță față de alte culturi și tradiții, precum și recunoașterea acestora.

Coeziunea socială este o caracteristică a unei societăți bazată pe conexiuni și relații între unități sociale precum indivizi, grupuri, asociații, cât și între unități teritoriale [27]. Este o stare de fapt care privește atât interacțiunile verticale cât și pe cele orizontale între membrii societății caracterizate de o serie de atitudini și norme care includ *încrederea, simțul de apartenență și disponibilitatea de a participa și de a ajuta, precum și manifestările comportamentale ale acestora*.

Aspecte deseori menționate în descrierea coeziunii sociale sunt: *consolidarea relațiilor sociale, împărtășirea valorilor și existența unui*

mod comun de interpretare, trăirea unei identități comune și a unui sens al comunității, cât și încredere între membrii comunității [25].

Sociologul canadian Jane Jenson analizează conceptul de coeziune prin cinci dimensiuni: *apartenență, participare, legitimitate, recunoaștere și incluziune*. Astfel, identificăm cinci definiții ale coeziunii sociale [*ibidem*, p. 25]:

1. Existența unor valori împărtășite și a sentimentelor de apartenență la un grup de oameni.
2. Capacitatea societății umane de a asigura egalitate între membrii săi și de a preveni marginalizarea oricăror cetățeni.
3. Existența unor forme de participare la procesul decizional, care include partidele politice, sindicatele și guvernele, care să fie incluzive, democratice și eficiente.
4. Capacitatea societății de a media conflictele dincolo de resurse și putere și de a tolera controversile.
5. Capacitatea societății de a media diversitatea politică.

O altă abordare prezintă P. O'Connor, considerând că conceptul de coeziune socială acoperă trei aspecte:

- valori, identitate, cultură ce definesc o anumită comunitate;
- diferențe și divizări: inegalități și inechități, diversitate culturală, divizări geografice;
- asociații și rețele, infrastructură, valori și identitate [28, p. 2].

Similar cu aceste categorii, sociologul Fr. Woolley distinge trei modalități de definire a coeziunii sociale:

- ca absență a excluziunii sociale;
- ca interacțiuni și conexiuni bazate pe capitalul social;
- ca valori împărtășite și comunități de interpretare axate pe o identitate de grup [*apud* 24].

În opinia lui G. Elliasson, funcțiile fundamentale ale scolii moderne sunt: distribuirea efectivă a indivizilor în variate roluri sociale și profesionale și integrarea culturală a societății prin transmiterea modelelor culturale și normative fundamentale [*apud* 22].

În consecință, școala este percepută ca una dintre instituțiile fundamentale de asigurare a coeziunii sociale, de vreme ce ambele funcții sunt incluzive, integrative sau coezive. Se poate afirma că educația influențează coeziunea socială pe următoarele paliere:

- Prin transferul de competențe, abilități și cunoștințe, care determină accesul la poziții ocupaționale și profesionale. Fiecare eșec al școlii din punctul de vedere al rezultatelor este o premisă a excluziunii pentru cel care o suferă și un risc pentru coeziunea colectivității.
- Este unul dintre contextele fundamentale în care se transferă normele și deprinderile civice, necesare pentru asumarea rolurilor cetățenești.
- Este contextul de însușire, dezvoltare și manifestare a unor identități, culturi și stiluri de viață, cu efect îndelungat în viața adultă.

În acest context, societatea a fost nevoită să extindă câmpul educațional de la nivelul instituției școlare la nivelul mai multor agenți de educație: *familie, societate civilă, autorități, organizații guvernamentale și neguvernamentale, agenți economici* etc., care au la rândul lor o ofertă educațională explicită și/sau implicită, manifestând influența asupra școlii pe cale instituțională oficială, ci și prin presiune socială directă. Așadar, asupra școlilor sunt exercitate influențe de ordin economic, politic, cultural și ideologic. Școlile depind de mediul în care funcționează în ceea ce privește obținerea resurselor materiale, umane, financiare, informaționale etc. [17].

În cadrul acestor perspective, parteneriatul educațional trebuie să devină o prioritate a strategiilor orientate către dezvoltarea educației. Posibile măsuri și direcții de acțiune care pot conduce la realizarea acestuia prevăd colaborarea școlii cu autoritățile locale și comunitatea, colaborarea școlii cu familiile.

Devenind nucleul parteneriatului educațional, școala atrage în diferite tipuri de parteneriat diverse categorii și instituții comunitare

și se bucura de succes doar în măsura în care vine în întâmpinarea cerințelor sociale și comunitare, cum ar fi:

- extinderea caracterului democratic al managementului școlar;
- atragerea familiei în calitate de partener principal al școlii;
- realizarea colaborării cu toate categoriile comunitare interesate;
- atragerea tuturor factorilor care pot contribui la rezolvarea problemelor școlii;
- realizarea unui echilibru între cererea și oferta de educație;
- satisfacerea unor nevoi comunitare specifice în domeniul educației;
- pregătirea elevilor pe linia dezvoltării personale și a integrării active în comunitate;
- asumarea unui rol activ în identificarea și rezolvarea unor probleme ale comunității [31].

Șerban Iosifescu vine cu câteva sugestii utile în ceea ce privește realizarea parteneriatului școală-comunitate:

- motivarea resurselor umane ale școlii pentru dezvoltarea unor relații partenoriale;
- formarea personalului din sistemul educațional, în sensul comunicării, cooperării, parteneriatului;
- diseminarea unor informații relevante pentru problema parteneriatului la nivelul unităților de învățământ;
- operarea unor schimbări de jure și de facto cu privire la statutul personalului din învățământ;
- promovarea unui cadru legislativ care să încurajeze inițiativele școlii și implicarea partenerilor săi sociali;
- sensibilizarea societății și a diferitelor sale segmente în raport cu problemele educației și cu semnificația sa [13; 14, p. 147].

Existența unor parteneriate favorabile desfășurării procesului de educație, se bazează pe valori comune, precum *asigurarea egalității de șanse în educație, spiritul civic și atașamentul față de comunitate, încurajarea inițiativei și implicării, dezvoltarea cooperării, colaborării, cultivarea disciplinei și responsabilității, promovarea comunicării eficiente, echilibru între exigențele generale și cele specifice* [ibidem].

Parteneriate educaționale sunt posibile în condițiile când:

- fiecare elev are dreptul la șanse egale de a-și atinge pe deplin potențialul;
- fiecare elev are dreptul să fie pregătit pentru participare competentă în viața societății;
- fiecare profesor este pregătit să faciliteze eficient învățarea fiecărui elev, indiferent de cât de asemănător sau diferit cultural este elevul față de profesor;
- școlile sunt agenți activi prin educarea elevilor activi social și din punct de vedere al gândirii critice;
- educația este deplin centrată pe elev și deplin incluzivă pentru toate experiențele elevilor;
- cadrele didactice își asumă un rol mai activ în re-examinarea tuturor practicilor educaționale și a modului în care acestea influențează învățarea tuturor elevilor: testările, metodele de predare, evaluarea progresului școlar al elevului, psihologia și consilierea școlară, materialele de învățare și manualele etc.;
- educația este mai puțin academică și mai inovatoare, bazată pe noi metode pedagogice, care favorizează autonomia celui care învață, datorită utilizării noilor tehnologii de informare și de comunicare;
- școala este mai „comunitară”, știe a îmbina misiunile educativă, culturală, socială, sportivă în strânsă colaborare cu partenerii externi;
- sunt actualizate *școli de șansa a doua*, care propun o educație pe măsura puterilor tinerilor și adulților care au părăsit școala fără calificări suficiente;
- filiere educative diferențiate (cum ar fi instruirea profesională prin parteneriate cu întreprinderile) atrag tinerii care au părăsit prematur școala sau care riscă să o facă [apud 4].

Răspunzând cerințelor sociale și comunitare, școala trebuie să orienteze întregul său demers asupra elevilor, care trebuie să devină centrul de interes al oricărui parteneriat practicat în domeniul educației școlare. Factorii care influențează bunăstarea elevului sunt: siguranța comunității (regiunii); sprijinul social (sprijinul primit de la apropiați);

comportamentul tinerilor din comunitate; climatul favorabil învățării; satisfacția școlară; sprijinul primit de la profesori; siguranța din școală; relevanță academică; rigoare academică; integrarea în mediul școlar; siguranța personală în școală; sprijinul primit de la prieteni; acceptarea în grupul de prieteni; comportamentul prietenilor; armonia din familie; sprijinul primit de la părinți; mediul de învățare de acasă; sprijinul părinților pentru activitățile școlare; așteptările referitoare la comportamentul școlar; sănătatea fizică; stima de sine; optimismul; adaptarea; angajamentul școlar, evitarea problemelor la școală [32].

Transformarea reală a elevilor în actori principali ai demersului educațional, poate conduce în mod gradual la creșterea prestigiului școlii în comunitate și la sensibilizarea și mobilizarea partenerilor potențiali ai unităților de învățământ. Pentru aceasta trebuie adoptate unele măsuri generale precum: *formarea personalului din învățământ în sensul comunicării, cooperării, parteneriatelor; promovarea unui cadru legislativ care să încurajeze inițiativele școlii; sensibilizarea societății în raport cu problemele educației și cu semnificația sa.*

Pachetul de resurse pentru profesori care prevăd eficientizarea școlii în care **toți elevii să învețe și să fie valorizați**, trebuie să includă în rând cu celelalte *metodologia însușită de elaborare a curriculumului la decizia școlii, managementul acestuia, tipuri, tematici și programe ale activităților extracurriculare orientate către comunitate*, ceea ce prevede o extindere a activității de la cea propriu-zis didactică, la cea de *moderare și de facilitare* a relației cu comunitatea locală. Ca facilitator, profesorul este preocupat de crearea unui mediu bazat pe încredere, respect, solidaritate și responsabilitate. Altfel zis – un mediu propice activităților de voluntariat comunitar, inițierea și derularea proiectelor educaționale de dezvoltare comunitară, valorificarea potențialului comunității etc. Profesorul îi încurajează pe elevi să învețe mai mult din propria lor activitate și să aplice cunoștințele fiind implicați în activități de parteneriate.

Studiile realizate au demonstrat că toate aceste caracteristici corelează pozitiv cu nivelul calității educației asigurate de școală și sunt în măsură să influențeze semnificativ succesul educațional al elevilor.

Altfel spus, în școlile în care cadrele didactice au așteptări ridicate vizavi de elevi în ceea ce privește pregătirea lor, personalul didactic colaborează atât cu familia și comunitatea în care-și desfășoară activitatea, cât și între ele, în școală elevii și personalul didactic au sentimentul de siguranță, securitate etc. performanțele educaționale ale elevilor sunt mai ridicate.

Prin urmare, cadrele didactice prezintă persoane resursă pentru dezvoltarea colaborării școlii cu comunitate elaborând și implementând Curriculumul la decizia școlii, activități extracurriculare, aplicând învățarea prin servicii în folosul comunității, voluntariat comunitar, inițierea și derularea proiectelor educaționale de dezvoltare comunitară, valorificarea potențialului comunității etc. Acestea, la rândul său, influențează climatul școlar și practicile sociale compatibile cu idealurile comunitare aplicate în școală. Astfel, școala devine nu numai un mediu de predare-învățare, ci și un cadru participativ, care poate interacționa cu necesitățile și aspirațiile comunității locale.

Parteneriatul școală-comunitate a devenit unul dintre indicatorii importanți ai managementului performant al calității serviciilor educaționale oferite de către instituțiile de învățământ menite să reunească eforturile tuturor în asigurarea coeziunii sociale și a unei educații de calitate.

Or, creșterea gradului de satisfacție față de procesul educațional, angajamentul sporit pentru procesul de învățare, asumarea conștientă a deciziilor și exersarea abilităților civice sunt beneficiile personale ale copiilor și tinerilor care participă la elaborarea, implementarea și evaluarea proiectelor și programelor educative reflectate în politica educațională a școlii. Mai mult de atât, implicarea copiilor, tinerilor, părinților, organizațiilor societății civile și a altor parteneri sociali în procesul de luare a deciziilor contribuie la dezvoltarea unor politici educaționale de calitate, transparente, bazate pe necesitățile reale ale diferitelor categorii de copii.

1.2. Școala și partenerii săi în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

Cadrul legal pentru promovarea parteneriatelor școală–familie–comunitate

Parteneriate educaționale se realizează între:

- instituțiile educației: familie, școală și comunitate;
- agenții educaționali: copil, părinți, profesori, specialiști în rezolvarea unor probleme educaționale;
- membrii ai comunității cu influență asupra creșterii, educării și dezvoltării copilului (medici, factori de decizie, reprezentanții bisericii, ai poliției etc.);
- influențele educative exercitate la anumite momente asupra copilului;
- programele de creștere, îngrijire și educare a copilului [28].

Implicarea comunității largi (părinții, elevii, sindicate, autorități publice locale, sectorul non-profit, asociațiile profesionale) în mecanismele decizionale și de consultare ale instituțiilor de învățământ vor conduce la democratizarea sistemului educațional, pentru că implicarea cât mai multor factori în procesul educațional va aduce inovația și diversificarea ofertei educaționale și responsabilizarea celor implicați.

În rândurile de mai jos sunt sistematizate prioritățile privind promovarea parteneriatelor pentru educație în vederea asigurării coeziunii sociale și a unei educații de calitate (sistematizate în baza cadrului normativ din Republica Moldova).

STRATEGIA

de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”

Obiectivul specific 7.1. Responsabilizarea societății pentru necesitatea asigurării unei educații de calitate.

Acțiuni prioritare:

1. Diversificarea formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional.

2. Elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii.
3. Dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Obiectivul specific 7.2. Sporirea participării elevilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale.

Acțiuni prioritare:

1. Dezvoltarea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a opiniei tuturor copiilor, fără discriminare, la toate nivelurile de învățământ, în conformitate cu standardele internaționale de participare a copiilor.
2. Revizuirea curricula de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice în vederea integrării în acestea a conceptelor: drepturile copilului, opinia copilului, capacitățile în evoluție ale copilului.
3. Instruirea cadrelor manageriale și didactice pentru înțelegerea importanței conceptului de opinie a copilului și a integrării acestuia în demersul educațional.
4. Încurajarea constituirii și susținerea activității consiliilor elevilor la nivel local, raional și național, ca platformă de comunicare și de evaluarea politicilor educaționale.

Obiectivul specific 7.3. Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

Acțiuni prioritare:

1. Elaborarea și promovarea la nivel național, local și instituțional a unor politici viabile privind educația parentală.
2. Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă.
3. Elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru îmbunătățirea practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

4. Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală.
5. Elaborarea și implementarea programelor de educație parentală.
6. Asigurarea accesului la programele de educație parentală a familiilor și a altor persoane care îngrijesc de copii, inclusiv a familiilor defavorizate.
7. Instituirea serviciilor de asistență socio-psiho-pedagogică a familiei.
8. Eficientizarea pregătirii cadrelor didactice pentru oferirea serviciilor de educație parentală în cadrul programelor de formare inițială și continuă.
9. Formarea educatorilor parentali după modelul practicilor internaționale.

Obiectivul specific 7.4. Promovarea parteneriatelor pentru educație.

Acțiuni prioritare:

1. Asigurarea implicării partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor educaționale.
2. Promovarea schimburilor de experiență între instituțiile de învățământ și cadre didactice și manageriale.
3. Dezvoltarea mecanismelor de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate.
4. Promovarea dialogului cu societatea civilă și cu mediul de afaceri pentru stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare.
5. Elaborarea mecanismelor eficiente de stimulare a agenților economici să contribuie la dezvoltarea bazei tehnico-materiale și didactice a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, să susțină organizarea stagiilor de practică de lungă durată pentru elevi și studenți și să participe la proiecte de promovare și organizare a învățământului profesional dual.
6. Participarea la programele și proiectele de cooperare la nivel regional și internațional, promovate de organizațiile internaționale.

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020

52. În vederea reducerii efectelor negative ale migrației părinților asupra copiilor rămași în țară se vor întreprinde următoarele măsuri:

- 1) implementarea unui mecanism eficace de evidență și monitorizare a situației copiilor a căror părinți/unicul părinte sunt plecați peste hotare;
- 2) implementarea programelor de informare, conștientizare și a serviciilor de consiliere a copiilor rămași în țară, a părinților migranți și a persoanelor în grija cărora rămân copiii.

55. În vederea prevenirii violenței, neglijării și exploatării copiilor se vor întreprinde următoarele măsuri:

- 1) dezvoltarea capacităților actorilor comunitari și a grupurilor profesionale pentru identificarea, referirea și asistența cazurilor de violență a copiilor și în oferirea serviciilor adecvate;
- 2) dezvoltarea și implementarea Programului național de formare a deprinderilor parentale;
- 3) desfășurarea campaniilor de sensibilizare a societății în scopul prevenirii violenței și reducerii toleranței privind violența asupra copiilor;
- 4) asigurarea protecției copiilor împotriva informațiilor de pe toate suporturile existente, care pot afecta negativ integritatea psihică și morală a copiilor;
- 5) dezvoltarea serviciilor de suport și prevenire pentru copiii pasibili riscului de a deveni victime ale violenței sau exploatării;
- 6) evidența și monitorizarea agresorilor pentru prevenirea recidivei infracțiunii de violență sexuală asupra copilului;
- 7) sporirea capacităților sistemului educațional privind informarea în domeniul drepturilor copilului și formării deprinderilor pentru prevenire a violenței în școală, precum și a comportamentelor de risc.

Parteneriatul școală–familie

Un imperativ al școlii este și fortificarea parteneriatului parental, căci familia este prima școală a copilului care îi oferă un mediu complex de educare și socializare. Participarea părinților în activitatea școlii este, considerată una dintre cele mai importante caracteristici ale unei școli eficiente (*Driessen, Smit, Sleegers, 2005; Smith et al., 2007*).

Literatura științifică în domeniu relevă faptul că părinții au un rol semnificativ în dezvoltarea și educația copiilor (*Krüger & Michalek, 2011*). A fi părinte în societatea modernă semnifică nu numai înțelegerea nevoilor copilului, dar și expectanțele pe care părinții le au din partea societății, întrucât evoluția și sănătatea copiilor nu este numai responsabilitatea părinților, ci și a societății în ansamblu, care trebuie să-i protejeze drepturile.

Sinteza literaturii de specialitate evidențiază următoarele funcții și variabilele care contribuie la dimensionarea competențelor parentale:

Tipologia responsabilităților parentale

În acest context menționăm că o serie de lucrări britanice recente consideră că scopul activităților parentale este acela de a facilita dezvoltarea optimă a copilului, într-un mediu sigur, aceste activități având mai multe dimensiuni: de îngrijire, de control, de dezvoltare, iar pentru realizarea acestui scop, părinții au nevoie de o serie de resurse în categoria cărora intră: **cunoștințe** (legate de nevoile copiilor și de modul în care acestea pot fi preîntâmpinate, cum poate fi dezvoltat potențialul copilului etc.), **motivație** (pentru a investi timp și energie), **resurse** (materiale și nemateriale) și **oportunități**.

Sinteza literaturii de specialitate evidențiază următoarele funcții și variabilele care contribuie la dimensionarea competențelor parentale:

Asigurarea resurselor parentale de bază implică satisfacerea condițiilor de supraviețuirea: hrană, îmbrăcăminte, locuință, acces la servicii medicale de bază. Variabilele care pot afecta modul de realizare a acestei funcții sunt: nivelul de educație și profesia părinților, nivelul veniturilor, dar și prioritățile sau strategiile de consum ale acestora.

Funcția protectivă este legată de responsabilitatea părintelui pentru integritatea fizică, psihică, spirituală, etnică și culturală a copiilor în relația lor cu mediul înconjurător, cu persoane, grupuri și instituții.

Asigurarea suportului pentru dezvoltarea fizică și psihică se referă la promovarea tuturor aspectelor legate de dezvoltarea copilului, incluzându-le pe cele fizice, emoționale, cognitive, sociale, morale, sexuale, spirituale, culturale și educaționale.

Reprezentarea intereselor copiilor în comunitate vizează rolul jucat de părinte în interacțiunile dintre copil și diverse persoane, grupuri, instituții din comunitate, mai ales atunci când copilului nu îi permite vârsta să se reprezinte singur.

Copilul este văzut ca o ființă activă, care trebuie „implicată, consultată, informată și ascultată”, devenind participant la procesul cercetării. La fel, se ia în considerare faptul că, discutând despre copii, în relația cu adulții ei sunt animați de interese proprii, iar acestea trebuie înțelese și apreciate la justa lor valoare.

Atât **maternitatea**, cât și **paternitatea** presupune *capacitatea* de îngrijire și educare a copiilor, fiind tot mai mult investigate. Studiile din ultimele decenii aduc o schimbare considerabilă prin **accentuarea evoluției rolului tatălui**: de la aducător de venituri și simbol al autorității – la cel de actor implicat în educarea cotidiană a copiilor, indiferent de vârsta acestora, alături de mamă, luând în considerare factorii, cerințele, condițiile sociale.

Parteneriatul școală – autorități locale

Un rol semnificativ în soluționarea problemelor cu care se confruntă școala revine autorităților locale. Felul în care școala și autoritățile locale colaborează are o influență importantă asupra calității serviciilor educaționale oferite de către unitatea de învățământ. Autoritățile locale sunt chemate să ofere școlii un sprijin care se exprimă prin: resurse materiale și financiare; donații pentru dotarea materială; facilități pentru obținerea unor resurse suplimentare; organizarea unor activități; spații și terenuri la

dispoziția școlii.

Relația școală–comunitate locală este influențată de o multitudine de factori:

- Mediul social al comunității (urban, rural, așezare geografică etc.);
- Gradul de cultură, nivelul studiilor populației din comunitate care influențează și viața școlii;
- Profesiile dominante din societate, care pot deveni modele pentru copii și pot influența orientarea școlară și profesională;
- Dezvoltarea economică și tehnologică a comunității;
- Percepția școlii în comunitate.

Analiza responsabilităților autorităților publice locale de nivelul I și II (în conformitate cu *Legea Nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală*) identifică principalele modalități de colaborare a acestora cu instituțiile educaționale:

- Organizarea activităților culturale, artistice, sportive și de agrement de interes local; organizarea târgurilor, locurilor de distracție și agrement;
- Organizarea și dezvoltarea unor posibilități adecvate de petrecere a timpului liber și odihnă;
- Asigurarea protecției drepturilor copilului;
- Înființarea și asigurarea funcționării unor instituții de binefacere de interes local;
- Coordonarea activității de asistență socială privind copiii, persoanele cu dizabilități, familiile numeroase, familiile afectate de violență intrafamilială, alte categorii de persoane socialmente vulnerabile;
- Implicarea și realizarea măsurilor de protecție și asistență socială.

Parteneriatul școală – agenți economici

Parteneriatul școală – agenți economici are efecte pe termen lung, în funcție de forma pe care o ia, determinând astfel:

- O mai bună corelare dintre ofertă și cerere pe piața muncii (corelarea rețelei școlare: structurată pe filiere, profiluri, specializări și calificări profesionale în funcție de nevoile educaționale locale și naționale);
- Integrarea socială prin diferențiere a absolvenților, în funcție de competențe și opțiuni;
- Transmiterea unor valori precum responsabilitatea, respectul pentru muncă și valorile produse de către aceasta etc.;
- Pentru dezvoltarea parteneriatului cu agenții economici, unitățile școlare trebuie să se orienteze către:
  - Stabilirea priorităților pe care școala dorește să le acopere prin intermediul parteneriatului;
  - Identificarea agenților economici cu valoare de potențiali parteneri ai școlii;
  - Negocierea finalităților comune care pot sta la baza parteneriatului;
  - Clarificarea condițiilor concrete pentru derularea efectivă a parteneriatului;
  - Conceperea și valorificarea unor activități/proiecte în regim de parteneriat;
  - Identificarea categoriilor de parteneri, pe care școala îi poate găsi în rândul agenților economici;
  - Identificarea modalităților prin care agenții economici pot fi atrași în parteneriat;
  - Identificarea modalităților concrete de colaborare cu agenții economici;
  - Identificarea setului de valori comune ale școlii și ale agenților economici care pot contribui la un bun parteneriat școală-comunitate;
  - Cultivarea unei atitudini pro-școală în comunitate și creșterea responsabilității sociale ale agenților economici [33].

Traducerea în fapt a acestora presupune pregătirea resurselor umane ale școlii pentru dialog și colaborare cu reprezentanții lumii economico-financiare.

Parteneriatul școală – organizații non-guvernamentale

Parteneriatul cu organizațiile neguvernamentale poate fi legitimat de mai multe motive:

- complementaritatea serviciilor oferite copiilor și familiilor acestora;
- crearea unei rețele de servicii care să răspundă nevoilor reale ale tuturor actorilor din domeniul educațional;
- dezvoltarea profesională a celor implicați;
- satisfacția beneficiarilor: elevi, părinți, comunitatea în ansamblu.

Parteneriatul școală – ONG poate viza o multitudine de obiective:

- susținerea copiilor pentru a fi școlarizați;
- consilierea/ reabilitarea copiilor abuzați și scoaterea copiilor din mediul de risc;
- prevenirea abandonului școlar prin consilierea și sprijinirea familiilor;
- acordarea unor ajutoare materiale;
- prevenirea consumului de substanțe dăunătoare;
- susținerea dezvoltării aptitudinilor și abilităților copiilor;
- școlarizarea, socializarea, recuperarea, integrarea socială a copiilor/tinerilor cu dizabilități;
- sprijinirea integrării sociale și profesionale a tinerilor dezinstanționați din instituții rezidențiale;
- susținerea reintegrării sociale a copiilor delincvenți;
- prevenirea delincvenței în comportamentele sociale în rândul copiilor și tinerilor etc. [33].

Parteneriatul școală – Biserică

Astăzi este imperios necesară edificarea unui învățământ care să se fundamenteze pe sentimentul valorii și să-și propună insistent formarea elevilor pentru și prin valori. Menționăm, în context, că în Codul Educației se indică următoarele: *politica* educațională în R. Moldova trebuie să asigure realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății [35].

Una dintre condițiile care ar putea asigura realizarea acestor deziderate ține de conjugarea eforturilor școlii, familiei și comunității, or, direcția de dezvoltare a serviciilor educaționale pe care le oferă școala trebuie stabilită prin consultarea tuturor partenerilor comunitari predispuși spre cooperare.

Educația religioasă promovată de Biserică, de profesorul de religie are un rol important în procesul de formare a competențelor și a atitudinilor moral-sociale. Precum disciplina *Geografie* oferă elevilor posibilitatea cunoașterii configurației spațiale a pământului, esențială pentru cunoașterea patriei și planetei, iar disciplina *Istorie* – cea a cunoașterii succesiunii temporale a generațiilor umane, religia oferă perspectiva comuniunii eterne de iubire între Dumnezeu și oameni, între Creator și creaturi, între persoane și între popoare. Studiul religiei corespunde nevoii comunității locale și naționale de a-și păstra bogăția și identitatea spirituală și de a transmite valori permanente tinerei generații [7, p. 6].

Argumente pentru realizarea Educației religioase în școală:

- Argumentul moral: normele moralei creștine sunt revelate de Dumnezeu;
- Argumentul cultural: tot ce s-a creat exemplar și a dăinuit în domeniul culturii umane se datorează, în bună măsură, creștinismului și sensului pe care acesta l-a dat culturii;
- Argumentul social: educația religioasă îl formează pe om în comunitate, prin comunitate și pentru comunitate;
- Argumentul psihologic: educația religioasă invită la reflecție, la evidențierea valorii persoanei, la autocunoaștere;
- Argumentul istoric: creștinismul a acționat ca factor de formare și perpetuare a poporului român;
- Argument pedagogic: educația religioasă contribuie semnificativ la formarea și perfecționarea persoanei și din punct de vedere intelectual, moral, estetic, civic, fizic etc.

- Argumentul teologic: inițierea și formarea religioasă specifică presupun acțiuni educative, cu caracter de obligativitate pentru slujitorii sfințiți [7, p. 13-15].

Considerăm că predarea religiei în școală, acțiunile în cadrul parteneriatului școală-Biserică au / pot avea valențe educaționale profunde, prin influența lor formativă asupra tinerei generații, reducând efectele negative ale crizei morale, de identitate și de orientare și oferind tinerilor repere în viața de familie și în societate.

În concluzie, menționăm că fără o responsabilitate morală profundă, noțiunile de drepturi ale omului/copilului și modernitate devin ineficiente. La baza echilibrului social, trebuie pusă nu doar legea ci și etica morală; democrația, în afara valorilor morale pe care le împărtășește mai bine de două milenii creștinismul, nu-și are sensul. În acest context, rolul Bisericii, a profesorilor de religie este unul deosebit de important în formarea axiologică a elevilor, dar și în construirea unor relații între membrii comunității bazate pe stimă și respect reciproc și fortificarea, pe această cale, a coeziunii sociale.

Cele mai frecvente manifestări ale parteneriatului școală-Biserică sunt reflectate în implicarea în manifestări cultural-sociale ale comunității și ale școlii cu ocazia marilor sărbători creștine: Crăciun, Paște, Hramul localității; sfințirea edificiului școlii; mobilizarea comunității pentru a sprijini familiile și copiii aflați în situație de risc etc.

CAPITOLUL II:

Diagnosticarea sistemului educațional în contextul implicării diferitor actori în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

2.1. Analiza SWOT privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate

Pentru evaluarea situației privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și a unei educații de calitate, au fost organizate 4 focus-grupuri cu șefii organului de specialitate în domeniul educației (14 persoane), managerii școlari (56 de persoane), cadrele didactice (30 persoane). Sinteza datelor realizate în cadrul interviurilor a fost reflectată în analiza SWOT.

Repere pentru discuții în cadrul focus-grupurilor:

- Identificarea beneficiilor parteneriatelor: școală–familie; școală – administrație publică locală; școală – agenți economici; școală–ONG; școală–poliție; școală – instituții medicale în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.
- Identificarea barierelor ce stau în calea parteneriatului școală–familie–comunitate în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate și posibile soluții pentru îmbunătățirea parteneriatului.

În continuare, prezentăm interpretarea rezultatelor obținute în rezultatul analizei focus-grupurilor.

Punctele forte și oportunități ale sistemului educațional privind implementarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

Prezentul raport scoate în evidență faptul că, la acest moment, există câteva **puncte forte** în sistemul educațional din Republica Moldova direct relaționate cu implementarea parteneriatului școală–familie–comunitate.

Punctele forte sunt determinate de următoarele:

1. Elaborarea și aprobarea actelor legislative fundamentale în domeniul educației și protecției drepturilor copilului, toate având ca scop asigurarea unei educații de calitate, sporirea participării elevilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale, asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor, promovarea parteneriatelor pentru educație.

În acest context menționăm: *Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014 (Monitorul Oficial al R. Moldova, 2014, nr. 319-324, art. 634); Legea Nr. 140 din 14.06. 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți (Monitorul Oficial al R. Moldova, 2013, nr. 167-172, art. 534); Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 Educația 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 944 din 14 noiembrie 2014 (Monitorul Oficial al R. Moldova, 2014, nr. 345-351, art. 1014); Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020 aprobată prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 434 din 10 iunie 2014 (Monitorul Oficial al R. Moldova, 2014, nr. 160-166, art. 481).*

Un rol important în acest sens îl prezintă prevederile privind **responsabilizarea părinților, inclusiv celor plecați peste hotare, în ceea ce privește asigurarea respectării drepturilor copiilor**. Planul Național de Acțiuni cu privire la protecția copiilor rămași fără îngrijirea părinților pentru anii 2010-2011, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 450 din 2 iunie 2010, a cuprins acțiuni privind îmbunătățirea situației copiilor a căror părinți sunt plecați peste hotare.

Legea Nr. 140 din 14.06. 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți stabilește procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum autoritățile și structurile responsabile de aplicarea procedurilor respective. **În conformitate cu p. 4, Capitolul**

IV. Protecția copiilor separați de părinți, părinții / unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în Republica Moldova urmează să informeze în prealabil autoritatea tutelară locală despre persoana în grija căreia rămân copiii.

Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 are scopul de a continua și a îmbunătăți reformele, a asigura respectarea și promovarea drepturilor copilului și a atinge cele mai bune standarde și practici în acest domeniu. Obiectivul ***Strategiei pentru protecția copilului*** este de a dezvolta și a eficientiza sistemul de protecție pentru familiile cu copii aflați în situație de risc și pentru copiii în dificultate.

În scopul dezvoltării abilităților parentale, a fost elaborat proiectul ***Strategiei intersectoriale privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pe anii 2015-2021.***

În perspectiva implementării prevederilor legislative privind realizarea parteneriatului școală–familie–comunitate au fost elaborate ***Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului, Standardele pentru cadrele didactice (proiect).***

Importante sunt și acțiunile întreprinse de autorități privind ***participarea copiilor*** în luarea deciziilor. În acest context menționăm funcționarea ***Consiliului Național al Elevilor***, care este o structură reprezentativă și consultativă a elevilor, care asigură dreptul copiilor și tinerilor la opinie și libera exprimare și este un mijloc prin care elevii din învățământul preuniversitar oferă feedback Ministerului Educației despre felul în care școala răspunde trebuințelor și intereselor lor.

În conformitate cu proiectul ***Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, ciclul I și II, elevii au dreptul:***

- să fie aleși și să participe în componența organelor de conducere ale instituției;
- să fie aleși și să participe în componența organelor de autoconducere școlară (Consiliului elevilor) la nivel de instituție, raion/ municipiu și național, activitatea cărora este reglementată în ***Regulamentul-tip al Consiliului Elevilor***, aprobat de Ministerul Educației.

O latură importantă o constituie și **implicarea părinților** în luarea deciziilor la nivelul școlii. În conformitate cu prevederile legislației, prin 3 modalități părinții se pot implica în luarea deciziilor cu privire la școală: fiind membri ai Comitetului de părinți al clasei, ai Consiliului reprezentativ al părinților și ai Asociației de părinți.

2. Implementarea mecanismului intersectorial de cooperare pentru prevenirea și asistența copiilor victime ale violenței (poliție, medicină, asistență socială).

Răspunsul statului la problema violenței împotriva copiilor în ultimii ani este manifestat în special prin dezvoltarea cadrului legal în domeniul prevenirii abuzului și exploatării față de copii. Printre acțiunile întreprinse în acest sens putem menționa: *ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (2011); înăsprirea pedepselor pentru crimele sexuale comise împotriva copiilor, pornografia infantilă, traficul copiilor; asigurarea unor condiții speciale pentru audierea copiilor victime ale infracțiunilor sexuale prin modificarea Codului de Procedură Penală (2012); adoptarea Legii cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației, precum și a Legii privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți (2013).*

În 2014 a fost aprobată *Instrucțiunea privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*, document care vizează angajații autorităților publice centrale și locale, ai structurilor, instituțiilor și serviciilor din cadrul sau subordonate acestora, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept, care trebuie să coopereze în vederea prevenirii violenței, neglijării, exploatării, traficului de copii, precum și combaterii acestora prin intermediul serviciilor de asistență socială, educaționale, de ordine publică și medicală.

Acest document conține prevederi clare privind *procedura de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului.*

În conformitate cu pct. 59 al Instrucțiunii orice lucrător al instituției de învățământ care deține informație despre un act de violență, neglijare, exploatare și trafic este obligat să intervină pentru a-l stopa sau să solicite ajutor în cazul în care nu poate interveni de sine stătător. Pct. 60 al Instrucțiunii prevede că orice lucrător al instituției de învățământ este obligat să completeze fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului și să transmită informația directorului instituției sau coordonatorului.

3. Colaborarea intersectorială la nivel APL I și APL II.

O colaborare a diferitor structuri din domeniul protecția copilului, educație, sănătate, poliție la nivel APL I și APL II se realizează în cadrul Comisiilor pentru Protecția copilului aflat în Dificultate și comisiilor multidisciplinare.

Aprobarea cadrului legal pentru implementarea unui parteneriat dintre diferiți actori în scopul promovării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate creează următoarele **oportunități**: disponibilitatea și responsabilitatea unor instituții publice de a veni în sprijinul școlii (Poliție, Biserică, Primărie, instituții culturale). În acest context menționăm următoarele.

4. Parteneriate de colaborare stabilite între instituțiile generale de învățământ și diferiți actori:

■ Parteneriat școală – APL

Practici pozitive de colaborare a școlii cu autoritățile publice locale au fost menționate de participanți, cu referire la participarea în diferite proiecte, în parteneriat cu APL (susținute financiar de FISM și Banca Mondială); procurarea de tehnică pentru ore și implicarea în soluționarea unor probleme ale instituției.

De asemenea, un punct forte este și alimentarea a copiilor în Centrele de Resursă, în unele raioane.

■ Parteneriat școală – poliție

Participanții la focus-grup au consemnat organizarea în instituțiile de învățământ general a activităților privind securitatea în traficul rutier și comportamentul în caz de situații excepționale. Angajații Inspectoratului Național de Patrulare au desfășurat activități de informare și educare rutieră în școlile și liceele din republică. De asemenea, menționăm colaborarea între Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei și poliție în activitățile organizate în cadrul instituțiilor de învățământ general cu genericul: *Un copil informat este un copil bine protejat*.

■ Parteneriat școală – ONG

Un exemplu relevant de colaborare intersectorială vizează organizarea „Turnamentului Republican în Domeniul Drepturilor Omului/Copilului” – o colaborare dintre Ministerul Educației, ONG-urile de profil și instituțiile școlare. Această colaborare are drept scop formarea unui cetățean activ, capabil să se implice în activitatea de zi cu zi din cadrul comunității. În cadrul „Programului de Dezvoltare a Educației Incluzive în Republica Moldova”, un rol aparte îl deține Administrația Publică Locală, care implementează, evaluează și monitorizează necesitățile copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Or, participanții la focus-grup au confirmat existența practicilor pozitive de implementare a parteneriatului școală–familie–comunitate realizate cu suportul *Keystone Moldova, Copil, Comunitate, Familie Moldova, Parteneriate pentru fiecare copil, Lumos Moldova, Femeia și Copilul, Protecție și Sprijin* – ONG-uri în domeniul protecției copiilor, dezinstiționalizării copiilor, educației incluzive.

■ Parteneriat școală – Biserică

Rezultatele analizei SWOT au demonstrat că în instituțiile de învățământ din Republica Moldova atestăm exemple de bune practici în ceea ce privește promovarea parteneriatului cu Biserica atât prin predarea disciplinei *Religie*, cât și prin desfășurarea în comun a unei game variate de acțiuni/activități/proiecte. Hotărârea de Guvern nr. 596 din 02.07.2010 cu privire la predarea religiei în instituțiile de învățământ

reprezintă un act normativ de mare importanță, care reglementează statutul disciplinei Religia și specifică acțiunile Ministerului Educației pentru asigurarea implementării acestei discipline.

Fie și parțial, constatăm că școala, actorii comunitari conștientizează că elevii au nevoie nu doar de o formare intelectuală ci și spirituală, duhovnicească, prin urmare implicarea Bisericii în acest proces este acceptat, susținut și încurajat. Multe probleme cu care se confruntă elevii pot fi rezolvate cu ajutorul profesorului de religie/preotului din comunitate.

Punctele slabe și amenințări privind implementarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

Punctele slabe privind implementarea parteneriatului școală–familie–comunitate constau în:

1. Participarea părinților fiind remarcată în *Strategia Educația-2020*, este insuficientă pregătirea profesorilor pentru a realiza acest obiectiv. Cadrele didactice din unitățile de învățământ preuniversitar au nevoie de noi competențe pentru a interacționa mai eficient cu părinții.
2. Lipsa instrumentelor – la nivel național – pentru dezvoltarea și consolidarea abilităților părinților de creștere și educație a copiilor. Mulți părinți nu dispun cunoștințe și abilități elementare de comunicare interpersonală și, respectiv, abilități de comunicare cu copiii.
3. Una dintre dificultățile cu care se confruntă școala astăzi, în viziunea managerilor, sunt copiii cu părinții plecați peste hotare. Programele de suport pentru familiile cu copii, în mare parte, sunt constituite din sprijin monetar și material, care nu sunt adecvate, în lipsa serviciilor complementare.
4. În viziunea managerilor instituțiilor de învățământ preuniversitar, participarea părinților la ședințe este mai bună în clasele primare. Constatăm, de asemenea, că implicarea părinților tinde să scadă în

învățământul gimnazial. Factorii determinanți sunt: lipsa stabilității financiare; nivelul educațional precar al părinților; absența din familii, aceștia fiind plecați la muncă peste hotare; factori ce țin de școală; ore de întâlnire neconvenabile, cunoștințele părinților despre regulile și politicile școlii.

5. În procesul interviurilor relevăm că implicarea familiilor în viața școlilor este nesistematică și se reduce în special la supravegherea copiilor în cadrul excursiilor și altor activități extrașcolare.
6. O altă problemă vizează insuficiența mecanismelor intersectoriale de responsabilizare a tuturor sectoarelor (medicină, asistență socială, poliție) pentru implementarea standardelor de calitate a instituțiilor de învățământ primar, gimnazial și liceal.
7. Managerii menționează existența elevilor dezinteresați de școală, datorită lipsurilor, anturajului, nesupravegherii de către părinți, absenței părinților plecați în străinătate.
8. Se constată lipsa unui organ consultativ creat de părinți care s-ar implica în luarea deciziilor la nivel de politică educațională, de curriculum la decizia școlii. ***Copilul ar trebui să aleagă cursurile opționale împreună cu părinții***, ceea ce nu se practică, fie că oferta școlii este prea modestă, fie că părinții sunt întrebați doar formal.
9. Migrația părinților elevilor în alte țări la lucru, consecințele căreia se manifestă prin pierderea legăturii sociale cu familia și școala; lipsa interesului pentru studii, muncă și alte ocupații.
10. Scăderea prestigiului profesiei didactice. Volumul mare de muncă și salariul mic, afectează moralul educatorilor și există riscul ca unii să demisioneze. Această situație ar genera costuri suplimentare legate de recrutare, instruire.
11. Timpul liber al părinților conduce la slaba implicare în activitățile școlii.
12. Nivel de educație precar al unor părinți. Dezinteresul unor familii pentru educația copiilor.
13. În promovarea parteneriatului școală–Biserică există încă un șir de probleme și riscuri determinate de mai mulți factori printre care: gradul diferit de pregătire a profesorilor de *Religie*, lipsa de

deschidere a unor manageri școlari, cadre didactice, părinți, precum și a unor preoți din localitate spre promovarea parteneriatului școală–Biserică.

Se atestă de asemenea atacuri neîntemeiate asupra Bisericii, denigrarea rolului ei de instituție de formare spirituală, din partea unor mijloace de informare în masă. Promovarea violenței și a pseudovalorii prin mass-media are o influență nefastă asupra tinerei generații. Astăzi în școli tot mai frecvent își face loc fenomenul violenței, a diminuării sensibilității, empatiei și a respectului față de aproapele.

2.2. Opinii și atitudini ale părinților privind asigurarea parteneriatului școală–familie–comunitate

Familia reprezintă principalul factor al parteneriatului școală – comunitate locală.

Coeziune familială reprezintă o primă caracteristică definitorie pentru o familie, considerată ca microgrup. Ea exprimă măsura în care membrii ei sunt dispuși să renunțe la o parte din gratificările, opiniile și conduitele personale, în favoarea grupului ca întreg. În orice microgrup, acțiunile și comportamentele fiecărui membru al familiei are consecințe directe sau indirecte, manifeste sau latente pentru toți ceilalți. Menținerea unității grupului familial solicită ca fiecare membru al familiei să acorde o oarecare prioritate grupului ca întreg, dincolo de dorințele, atitudinile și opiniile proprii. Coeziunea familială depinde de măsura în care grupul familial are obiective unitare, posedă un set de valori și norme care reglează conduita membrilor în conformitate cu grupul, dispune de o conducere unitară în realizarea obiectivelor comune, iar membrii familiei își asumă roluri reciproc gratificate.

Una dintre cele mai importante abilități ale unui părinte este comunicarea. Buna comunicare dintre părinte și copil reprezintă elementul cheie ce crește respectul de sine al copilului și, totodată, ajută la construirea unei relații armonioase. Analiza datelor, evidențiază că majoritatea părinților chestionați, cel mai frecvent, obișnuiesc să discute cu copilul său despre evenimentele petrecute pe timpul zilei la școală și

despre viitorul său școlar și meseria/profesia dorită. Ce ține de documentație suplimentară a părinților pentru a putea să ajute copilul în elaborarea temelor, ***o mare parte din cei chestionați au menționat că nu au timp pentru a citi sau a se documenta pentru a ajuta copilul la temele pentru acasă*** (Tabelul 1).

Tabelul 1. Cât de frecvent dumneavoastră, soțul/soția sau un alt membru al familie obișnuiți să:

	<i>Foarte des</i>	<i>Des</i>	<i>Rar</i>	<i>Foarte rar</i>	<i>Nu știu / Nu răspund</i>
<i>discutați cu copilul despre evenimentele petrecute pe timpul zilei la școală?</i>	35	18	-	-	-
<i>discutați cu copilul despre colegii/prietenii acestuia?</i>	28	22	3	-	-
<i>ii procurați materiale didactice solicitate la școală?</i>	26	22	5	-	-
<i>ii recomandați/ cumpărați cărți/ lecturi importante?</i>	19	25	9	-	-
<i>discutați cu copilul despre viitorul său școlar și despre meseria/profesia dorită?</i>	34	13	6	-	-
<i>ajutați copilul să-și facă temele?</i>	17	24	8	2	2
<i>citiți/ vă documentați suplimentar pentru a vă putea ajuta copilul în elaborarea temelor?</i>	8	25	17	-	3
<i>solicitați ajutorul copilului pentru treburile din gospodărie sau din afara acesteia (agricultură, servicii)?</i>	5	22	22	4	-

Una dintre funcțiile școlii rezidă în colaborarea cu familia. În acest context, școala informează sistematic părinții asupra sarcinilor ce li se dau elevilor și a cerințelor ce se pun în fața lor, precum și asupra activităților și acțiunilor în care sunt implicați elevii.

În figura de mai jos sunt prezentate opiniile părinților referitor la ce ar trebuie să ofere școala copiilor săi. În viziunea părinților, școala îl ajută pe copil, în următoarele direcții: formarea unor cunoștințe teoretice (47 de părinți); formarea unor abilități pentru relaționarea în societate (47 de părinți); pregătirea pentru viață, în general (să-l învețe ce e bine / ce e rău) (46 de părinți); dezvoltarea deprinderilor practice, în vederea pregătirii pentru profesie/muncă (44 de părinți); dezvoltarea talentelor (*pictură, muzică etc.*) (41 de părinți).

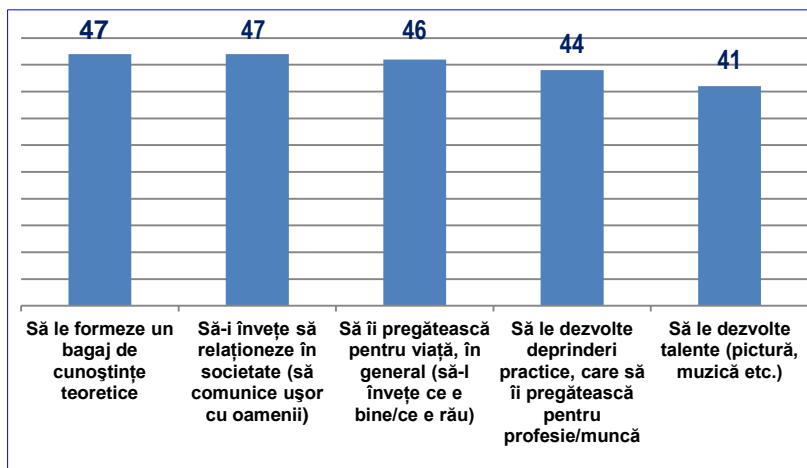

Figura 1. Ce ar trebui să facă școala pentru copii, în primul rând?

În opinia părinților, atenția cea mai sporită în școală se acordă educației (48 de părinți); realizării unui învățământ de calitate (42 de părinți); modernizării metodelor de lucru cu elevii (23 de părinți); învățării centrate pe elev (17 părinți); dezvoltării culturii organizaționale (12 părinți); activităților extracurriculare (11 părinți), asigurării unor condiții de lucru potrivite (8 părinți) și modernizării managementului școlar (6 părinți).

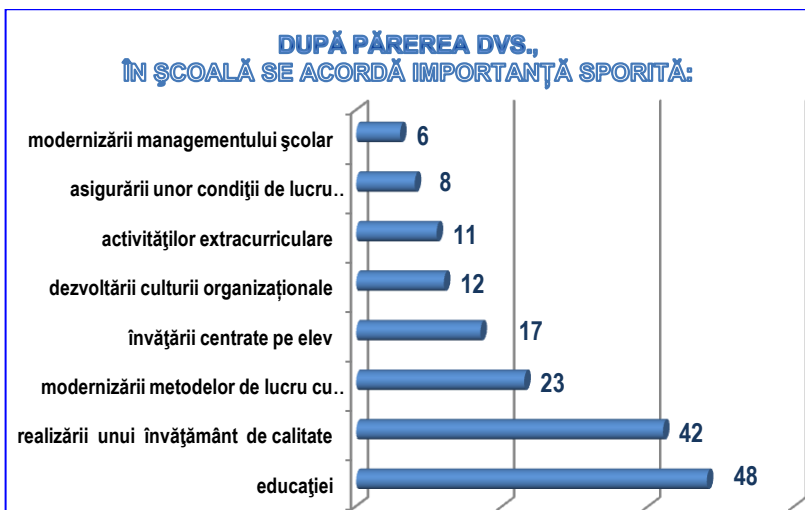

Figura 2. După părerea Dvs., în școală se acordă importanță sporită...

Studiul scoate în evidență că cea mai frecventă modalitate de colaborare cu școala sunt ședințele semestriale ale părinților (30 de părinți); după care urmează convorbirea telefonică (17 părinți); consultațiile (13 părinți). Doar 1 părinte a indicat și schimbul de scrisori, drept formă de colaborare cu școala.

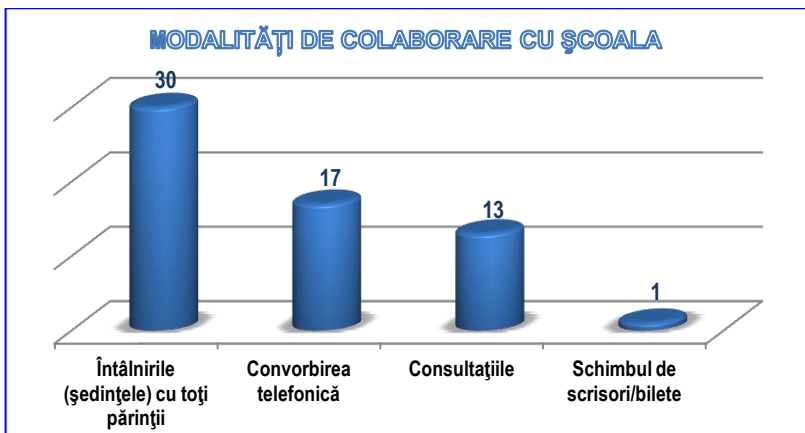

Figura 3. Ce modalități de colaborare cu școala practicați?

Analiza datelor relevă că în marea majoritate a cazurilor, părinții vizitează școala doar atunci când sunt invitați (32 de părinți). Părinții mai vizitează școala când există anumite plângeri/nemulțumiri (13 părinți). Important este că 12 părinți au menționat că se implică prin participare voluntară în proiectele școlare; 6 părinți au menționat că se implică în activitatea școlii când dispun de timp liber.

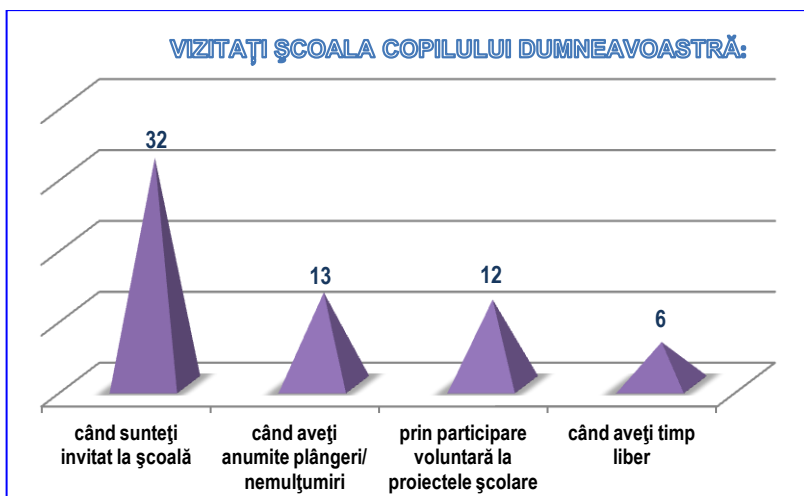

Figura 4. Când vizitați școala copilului Dvs.?

Fiind întrebați, care sunt primele trei lucruri pe care le așteaptă de la cadrele didactice, ca parteneri în educarea elevilor, părinții au menționat: **corectitudine, profesionalism, comunicare.**

La întrebarea, ce ar trebui să întreprindă școala pentru o mai bună colaborare între familie și școală, respondenții au menționat:

- Implicarea mai multor agenți comunitari în activitățile extrașcolare;
- Susținerea activităților din școală de diferiți agenți economici (în scopul alimentării copiilor; reparația sălilor de clasă);
- Informarea părinților elevilor despre activitățile din școală prin intermediul Internetului;
- Organizarea adunărilor comune părinți – elevi – profesori;
- Organizarea ședințelor între părinți.

În opinia părinților, mai pot fi îmbunătățite în școala în care învață copilul lor: asigurarea școlii cu tehnologii moderne; implicarea copiilor în concursuri republicane și în proiecte internaționale; crearea condițiilor optime pentru studii; înzestrarea cu mijloace tehnice și cu literatură științifică; îmbunătățirea unităților sanitare.

Pentru a reflecta opiniile și atitudinile părinților privind parteneriatul dintre școală și familie au fost realizate 3 FG cu părinții din s. Sârma, r-nul Leova; s. Măgdăcești, r-nul Criuleni; s. Pânășești, r-nul Strășeni.

FG au fost realizate în baza unui ghid de interviu semistructurat orientat pe următoarele axe tematice:

1. Așteptările părinților de la instituția de învățământ.
2. Modalități de implicare a părinților în activitățile instituției de învățământ.
3. Modalități eficiente de colaborare cu instituția de învățământ.
4. Opinii și atitudini ale părinților privind activitățile de voluntariat.

♦ ***Așteptările părinților de la instituția de învățământ***

„Cel mai important este ca învățătorii să acorde mai multă atenție copiilor. Eu am 4 copii și toți la învățătură sunt diferiți, dacă învățătorul știe că primul a învățat bine, atunci el are așteptări ca toți să învețe la fel de bine, iar ceilalți copii suferă.” (FG_părinți_Leova)

„Eu cred că până în cl. IV școala trebuie să atragă o atenție mai mare copiilor. Este important să se țină cont de individualitatea fiecărui copil, dacă e hiperactiv să se găsească modalități diferite de lucru cu ei; sunt copii de statură mai joasă care logic ar trebui să stea în băncile din față și multe alte situații. Utilizarea jocului în cadrul lecțiilor este foarte importantă în clasele primare, pentru ca să le capteze atenția copiilor. Prin joc copiii învață multe lucruri și li se dezvoltă gândirea.” (FG_părinți_Criuleni)

„Copilul meu are deficiențe de vedere și la școala a pus-o în ultima bancă, deoarece este înaltă. A trebuit eu să merg la școală ca să le explic și să rezolv situația, deși e clar de sine că copilul are probleme.” (DFG_părinți_Strășeni)

„Din păcate, la școală se acordă mai multă atenție copiilor activi, dar cei slabi sunt uitați. Am asistat la ore și copiii care sunt slabi practic nu sunt întrebați, se lucrează doar cu cei activi.” (FG_părinți_Leova)

„La noi ar fi bine să se pună pe prim plan nevoile de bază ale copilului, cui îi trebuie geometrie de care nu are nevoie în viață...în multe țări copilul are dreptul să aleagă diferite discipline.” (FG_părinți_Leova)

„Limbile străine sunt foarte slab predate în sat, este necesar ca limbile să se facă reieșind din interesul copilului.” (FG_părinți_Leova)

„În școli predomină problema că copiii sunt abordați discriminatoriu, unul e sărac, altul e bogat, alții sunt din familii cu un statut mai înalt. Se lucrează acasă, însă dacă la școală profesorul nu se implică, nu reacționează și nu explică copiilor aceste lucruri, ajungem ca copiii noștri să nu fie luați în seamă.” (FG_părinți_Criuleni)

„Copilul merge la școală dacă are interes, dacă este motivat. Sunt situații când copilul vine acasă și plânge, deoarece este discriminat de profesor...unora le dau poezii pentru matinee, dar nu știu după ce criterii, dar ceilalți copii practic nu sunt implicați.” (FG_părinți_Strășeni)

„Copilul meu a mers la școală în ciubote și toți s-au râs de el. Cred că era important ca profesorul să intervină, deoarece noi locuim departe de școală și toamna e un glod că doar în ciubote poți merge. Din cauza acestei situații copilul nu dorea să meargă la școală.” (DFG_părinți_Leova)

„O problemă cu care ne confruntăm este lipsa cadrelor didactice, un profesor predă 2-3 obiecte, chiar și în cl. I avem probleme, nu avem un profesor de bază. Noi, părinții, dorim să avem profesori pregătiți și atenți cu copiii, dar de unde să îi luăm?” (FG_părinți_Leova)

„Copilul mai mare a absolvit cl. IX și a mers la colegiu. Aici i-a fost foarte greu, deoarece în școala din sat un profesor le-a predat vre-o 3 obiecte. A muncit mult și a reușit să facă față, dar este important ca toate lucrurile să le faci la timpul lor.” (FG_părinți_Criuleni)

- ♦ **Modalități de implicare a părinților în activitățile instituției de învățământ**

„La școală mergem de câte ori ne cheamă, nu mergem fără ca să ne invite.” (DFG_părinți_Strășeni)

„Am asistat la ore și nu mi-a plăcut, mi-a părut foarte slab, învățătoarea predă neclar, nu este pe înțelesul copilului, nu are studii pentru clasele primare. Programul este foarte încărcat, eu am 40 de ani, dar nu înțeleg nimic, dar un copil cum poate înțelege?” (DFG_părinți_Leova)

„În școală avem Asociație părintească, plătim anual o contribuție. După câte știu nu este scutit nimeni de plată. Eu am 4 copii și plătesc câte 70 lei pe an pentru fiecare.” (FG_părinți_Leova)

„Se organizează iarmarocul școlar, dar părinții nu sunt implicați direct.” (DFG_părinți_Criuleni)

„La grădiniță se organizează foarte multe activități, în școală nu se realizează nimic deoarece avem puțini profesori și ei nu reușesc să ne implice.” (DFG_părinți_Leova)

- ♦ **Modalități eficiente de colaborare cu instituția de învățământ**

„Este important ca cadrul didactic să își planifice activități tematice, să faciliteze organizarea clubului părinților, unde părinții ar putea să discute diferite probleme.” (DFG_părinți_Strășeni)

„Comunicarea dintre profesor și părinte este esențială, este important ca părintele să ceară de la profesor mai multă deschidere și colaborare.” (DFG_părinți_Criuleni)

- ♦ **Opinii și atitudini ale părinților privind activitățile de voluntariat**

Unii părinți consideră că participă la activități de voluntariat prin faptul că își „aduc contribuția financiară pentru reparația clasei” (DFG_părinți_Leova), alții consideră că „participarea la curățenie și aranjarea terenului sportiv sunt activități de voluntariat realizate de către părinți” (FG_părinți_Strășeni).

2.3. Parteneriatul școală–Biserică pentru promovarea coeziunii sociale

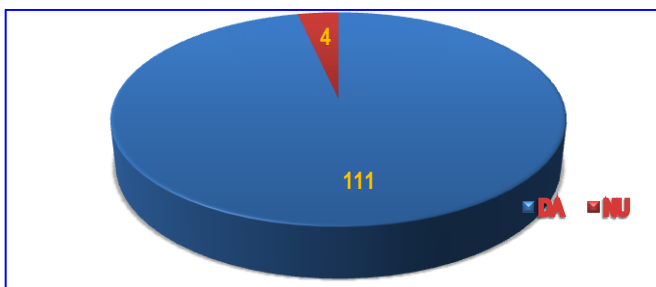
Actualmente școala, precum și întreaga societate, se confruntă cu mai multe probleme sociale și educaționale: abandonul școlar, cazuri de violență, extinderea pseudovalorilor, criza morală și spirituală, diminuarea sensibilității/empatiei/toleranței față de celălalt, probleme de ordin psihologic ale copiilor din familii social-vulnerabile sau ale copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare etc.

Devine imperios necesar ca școala să conlucreze cu diverși actori comunitari, pentru a-și conjuga eforturile în vederea soluționării/diminuării problemelor sus menționate. În acest context se înscrie și Biserica – o instituție socială importantă din comunitate. Pentru a afla care sunt opiniile cadrelor didactice vizavi de necesitatea/oportunitatea unirii eforturilor școlii și a Bisericii pentru soluționarea problemelor enunțate, a fost aplicat un chestionar, care a fost completat de 115 cadre didactice din Republica Moldova, care au urmat, în anumite perioade ale anului 2015, stagii de formare continuă la Institutul de Științe ale Educației.

Chestionarul a solicitat răspunsul la 7 itemi.

Rezultatele chestionării le prezentăm în continuare.

Itemul 1. Cum credeți, școala ar trebui să colaboreze cu Biserica în vederea soluționării/diminuării problemelor educaționale?

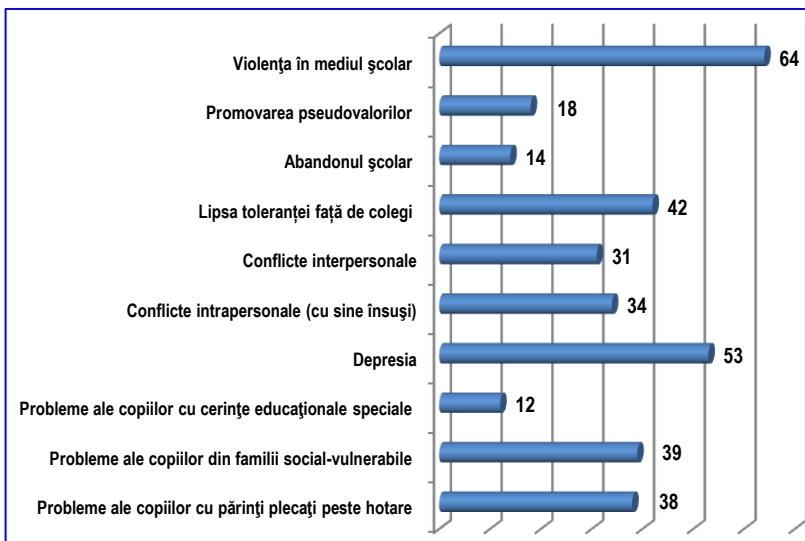

Figura 5. Rezultatele privind oportunitatea promovării parteneriatului școală–Biserică

După cum se poate observa din figura 5, la acest item 111 persoane (96,52%) au răspuns *da*, iar 4 persoane (3,48%) au răspuns *nu*.

Itemul 2. Dacă răspunsul la întrebarea anterioară este DA, specificați ce probleme educaționale ar putea fi rezolvate, cel puțin parțial, prin parteneriatul școală-Biserică (puteți alege unul sau cel mult 3 răspunsuri)?

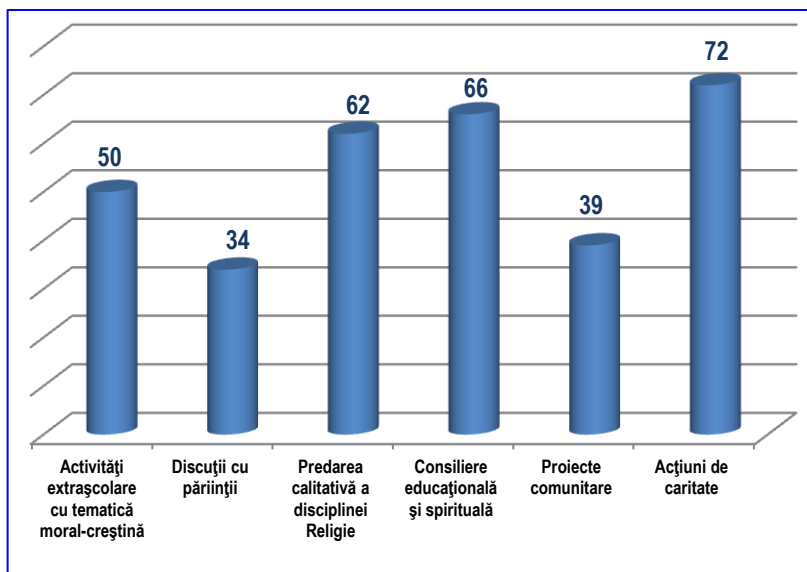

Figura 6. Rezultatele privind problemele care pot fi soluționate prin parteneriatul școală-Biserică

În figura 6 observăm că cele mai multe răspunsuri (64) au vizat o problemă cu care școlile se confruntă în prezent – violența în mediul școlar. Depresia și lipsa toleranței față de colegi sunt alte două probleme (53 și, respectiv, 42 de răspunsuri) la rezolvarea cărora Biserica ar putea să-și aducă contribuția. Constatăm că un număr relativ sporit de răspunsuri au vizat problemele copiilor din familii social-vulnerabile și ale copiilor cu părinții plecați peste hotare (39 și, respectiv, 38 de răspunsuri) precum și conflictele intrapersonale și cele interpersonale (34 și, respectiv, 31 de răspunsuri). Un număr mai mic de răspunsuri au

fost selectate pentru problemele: promovarea pseudovalorilor, abandonul școlar și problemele copiilor cu CES.

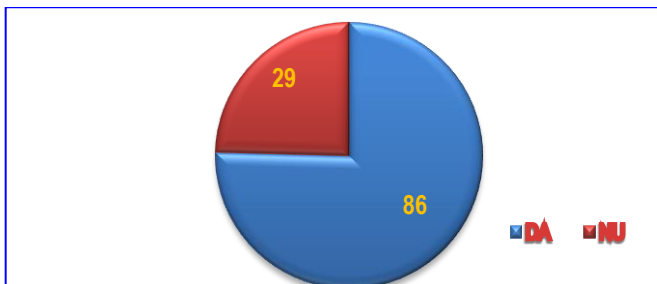
Itemul 3. Menționați ce acțiuni/activități ar putea realiza Biserica, în comun cu școala, pentru diminuarea/soluționarea problemelor educaționale (puteți alege unul sau cel mult 3 răspunsuri).

Figura 7. Rezultatele privind acțiunile/activitățile care le-ar putea realiza Biserica, în comun cu școala, pentru reducerea/soluționarea problemelor educaționale

Conform figurii 7, participanții au expus cel mai des acțiunile de caritate (72 de răspunsuri), consilierea educațională și spirituală (66 de răspunsuri), predarea calitativă a disciplinei *Religie* (62 de răspunsuri), urmate de activități extrașcolare cu tematică moral-religioasă (50 de răspunsuri), proiecte comunitare (39 de răspunsuri) și discuții cu părinții (34 de răspunsuri).

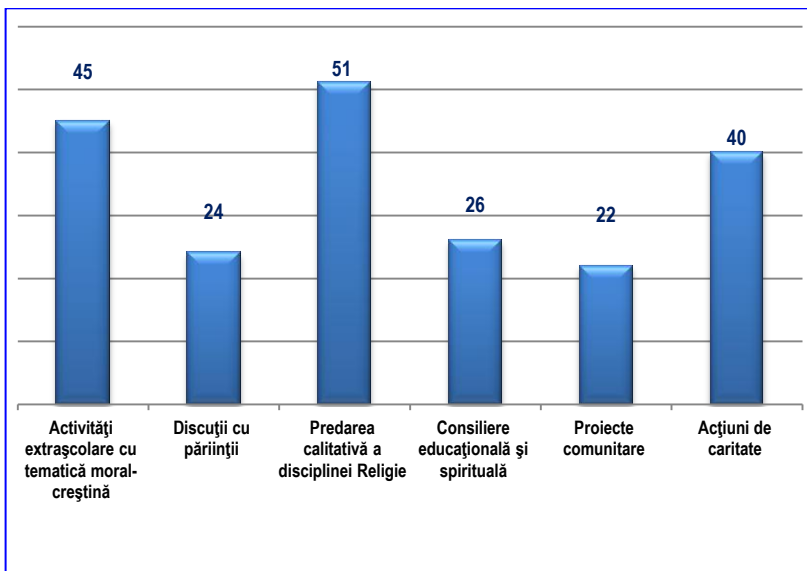
Itemul 4. Instituția Dvs. are experiență în promovarea parteneriatului cu Biserica?

Figura 8. Rezultatele privind experiența școlilor în promovarea parteneriatului cu Biserica

Observăm, din figură, că din totalul de 115 persoane 86 (75,6%) au răspuns *da*, iar 29 (24,4%) – *nu*.

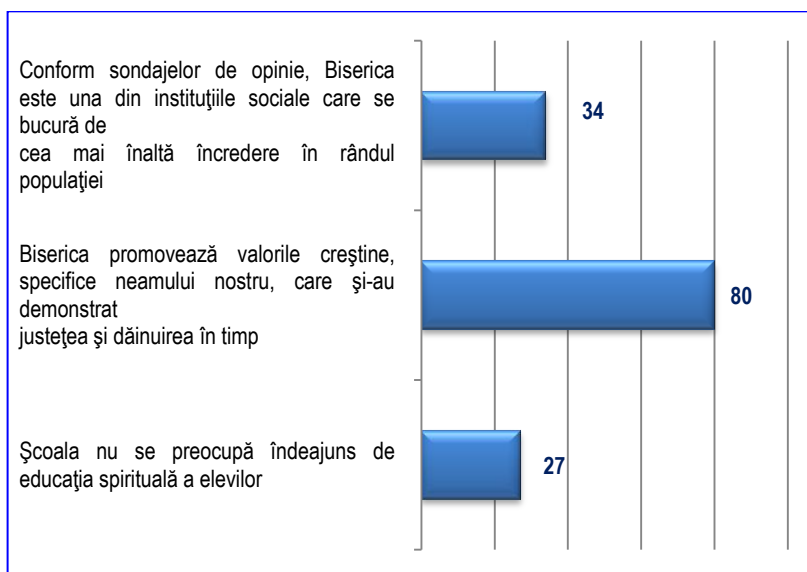
Itemul 5. Dacă răspunsul la întrebarea anterioară este DA, Vă rugăm să specificați sub ce formă s-a manifestat această colaborare (puteți alege unul, sau cel mult 3 răspunsuri)?

Figura 9. Rezultatele privind formele de manifestare a parteneriatului școală-Biserica

Din figura 9 constatăm că cele mai multe răspunsuri (51) au vizat predarea calitativă a disciplinei *Religie*, 45 de răspunsuri s-au referit la activități extrașcolare cu tematică moral-creștină, 40 – la acțiuni de caritate, 26 – la consiliere educațională și spirituală, 24 – la discuții cu părinții și 22 – la proiecte comunitare.

Itemul 6. De ce este binevenit ca școala să promoveze parteneriate, inclusiv cu Biserica?

Figura 10. Rezultatele privind necesitatea promovării parteneriatului școală–Biserică

Constatăm, în baza figurii 10, că în 80 de răspunsuri s-a făcut referință la argumentul că Biserica promovează valorile creștine, specifice neamului nostru, care și-au demonstrat justețea și dănuirea în timp; 34 de răspunsuri au vizat argumentul că în conformitate cu sondajele de opinie Biserica este una din instituțiile sociale care se bucură de cea mai înaltă încredere în rândul populației; 27 de răspunsuri au făcut trimitere la faptul că școala nu se preocupă îndeajuns de educația spirituală a elevilor.

Itemul 7. Ce ați mai putea sugera cu privire la promovarea unui parteneriat viabil școală–Biserică?

La acest item au răspuns 40 de profesori. Prezentate într-o variantă sintetizată, răspunsurile au vizat unele aprecieri privind importanța promovării parteneriatului școală–Biserică, dar și anumite sugestii pentru ca acest parteneriat să fie unul viabil, funcțional. Totodată patru persoane și-au exprimat dezacordul cu privire la parteneriatul școală–Biserică.

Rezultatele obținute în urma prelucrării chestionarelor pun în evidență faptul că marea majoritate a profesorilor (96,52%) consideră că școala ar trebui să colaboreze cu Biserica în vederea soluționării/diminuării problemelor educaționale, iar în circa 75,6% dE instituțiile școlare din totalul de 115 (100%) se desfășoară acțiuni/activități în parteneriat școală–Biserică.

Există o discrepanță dintre opțiunea pro parteneriat școală–Biserică exprimată de 96,52% dintre respondenți și numărul mai mic de instituții școlare unde se promovează activ parteneriatul școală–Biserică (în 89 din totalul de 115 instituții).

În scopul promovării unui parteneriat viabil școală–Biserică este nevoie de diversificat acțiunile/activitățile formativ-educative desfășurate în comun de școală și Biserică, în vederea soluționării/diminuării problemelor educaționale.

Pentru eficientizarea parteneriatului școală–Biserică este necesar de organizat activități de informare și formare pentru cadrele didactice și reprezentanții Bisericii privind modalitățile, căile de conjugare a eforturilor ambelor instituții pentru soluționarea unor probleme educaționale.

Una dintre condițiile care ar putea asigura realizarea acestor deziderate ține de conjugarea eforturilor școlii, familiei și comunității, or, direcția de dezvoltare a serviciilor educaționale pe care le oferă școala trebuie stabilită prin consultarea tuturor partenerilor comunitari predispuși spre cooperare.

În contextul parteneriatului școală-comunitate, Biserica, fiind o instituție importantă **în și pentru** comunitate, este / poate deveni un partener la fel de important pentru școală, în vederea rezolvării în comun a unor probleme cu care aceasta se confruntă. Iar una din problemele esențiale, care, de altfel, a depășit cadrul școlii, vizează criza morală și spirituală, esența căreia constă în diminuarea religiozității.

Într-o lume din ce în ce mai săracă din punct de vedere spiritual, motivațiile noastre sunt distorsionate, deseori ajungem să confundăm dorințele cu necesitățile și să ne creăm un scop din a avea în loc de a fi. Spiritul materialist, mercantil, lipsa de sinceritate, amplificarea conflictelor de tot felul (dintre indivizi, dintre indivizi și societate, dintre grupurile sociale, dintre generații), decăderea familiei ca instituție socială sunt astăzi mai prezente ca niciodată [18, p. 5].

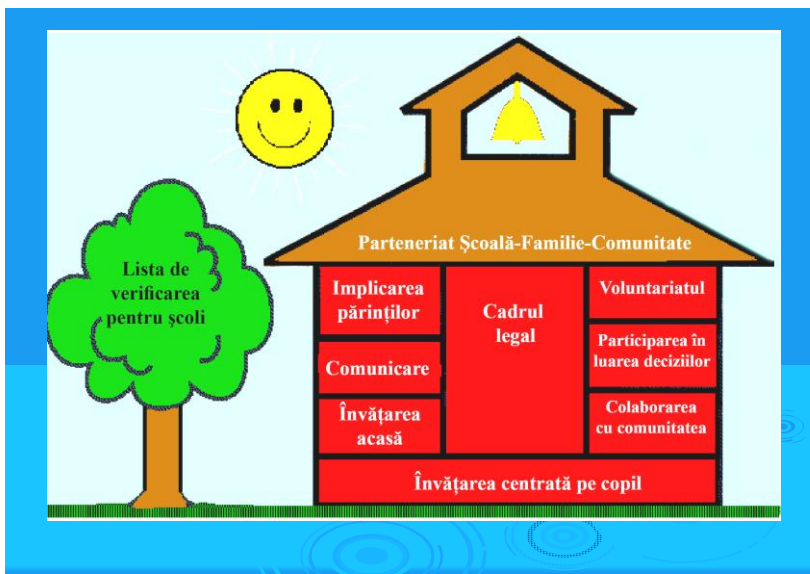
Cu regret constatăm că „lumea reală parcă s-a îndepărtat și s-a despărțit cu totul de lumea vieții spirituale, sociale, morale. Mulți oameni vorbesc astăzi despre știință, politică, religie, cultură, economie etc., ca și când ar fi domenii diferite, ca și când nu este permisă implicarea problemelor unui domeniu în ale altuia. Cultura nu trebuie să se implice în problemele științei, morala nu poate fi compatibilă cu afacerile, în politică nu putem să ne coordonăm după principiile morale etc. (...). Asemenea atitudini duc la comportamente deviate și antisociale: minciună, violență, discriminare, corupție, evaziune fiscală, criminalitate” [*ibidem*, p. 7-8].

CAPITOLUL III:

Sugestii privind eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate

3.1. Factori de influență privind eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate

Sinteza literaturii de specialitate, precum și studiul de diagnoză, identifică următorii **factori de influență privind eficientizarea parteneriatului școală familie comunitate** din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate: implicarea părinților și a comunității în activitățile școlii, stabilirea unor sisteme consecvente de comunicare bilaterală, învățarea familiilor cum să sprijine progresul academic al elevilor, crearea unui spectru de oportunități de voluntariat, extinderea influențelor familiilor prin împărțirea puterii de decizie privind predarea și învățarea, și utilizând resursele și punctele tari disponibile la nivelul comunității.

În rândurile de mai jos sunt descriși **factorii de influență** privind eficientizarea parteneriatului școală familie comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.

Implicarea părinților și a comunității în activitățile școlii

Cooptarea părinților este considerată una dintre cele mai importante caracteristici ale unei școli eficiente.

1. Studiile în domeniu evidențiază diferențierea participării părinților în activitățile școlii după diferite criterii: părinții cu venituri mici participă mai puțin la activități în școli decât cei cu venituri mai mari. Variabilele care pot afecta modul de realizare a acestei funcții sunt: nivelul de educație și profesia părinților, nivelul veniturilor, dar și prioritățile sau strategiile de consum ale acestora.
2. Studiul de diagnostică evidențiază că în activitatea școlii se implică mai mult aceiași părinți și, de regulă, părinții celor mai buni elevi. Cea mai frecventă formă este participarea la ședințele semestriale ale părinților. Problema principală este lipsa de informare, a unui mecanism eficient de comunicare a școlii cu părinții.
3. Printre principalele obstacole privind participarea părinților se numără: indiferența; lipsa de timp; absența din familii, aceștia fiind plecați la muncă peste hotare; neîncrederea părinților și a copiilor în cadrele didactice și în administrația școlii.
4. Se observă că implicarea părinților tinde să scadă la treapta gimnazială de învățământ. Factorii care determină lipsa de implicare a părinților sunt: lipsa rețelelor sociale pentru părinți, lipsa stabilității financiare, nivelul educațional scăzut al părinților, factori ce țin de școală, ore de întâlnire neconvenabile, cunoștințele părinților despre regulile și politicile școlii, lipsa de încredere a școlii în părinți și elevi, rasismul perceput de către părinți.
5. Pentru o implicare în activitatea școlii, părinții au nevoie de o serie de resurse din categoria cărora intră: **cunoștințe** (legate de nevoile copiilor și de modul în care acestea pot fi preîntâmpinate, cum poate fi dezvoltat potențialul copilului etc.), **motivație** (pentru a investi

- timp și energie), **resurse** (materiale și nemateriale) și **oportunități**. Cunoștințele aprofundate despre procesul de dezvoltare a copilului și a drepturilor lui constituționale contribuie la dobândirea competențelor parentale și a abilităților lor de a colabora cu proprii copii și cu ceilalți adulți implicați (Vuorinen, 2010).
6. Atât **maternitatea**, cât și **paternitatea și capacitatea paternă** de îngrijire și educare a copiilor sunt tot mai cercetate; studiile ultimelor decenii induc o schimbare majoră în **evidențierea evoluției rolului tatălui** – de la aducător de venituri și simbol al autorității la cel de actor implicat în îngrijirea cotidiană a copiilor, indiferent de vârsta acestora, alături de mamă, sub presiunea așteptărilor sociale.
  7. Deși participarea părinților este unul dintre scopurile politicilor naționale, pregătirea cadrelor didactice pentru a realiza acest obiectiv nu este suficientă. Profesorii au nevoie de noi competențe pentru a interacționa mai eficient cu părinții.
  8. Și managerii instituțiilor de învățământ de asemenea sunt „invitați” să își regândească rolul în ceea ce privește conducerea personalului școlii și modul de organizare a rolurilor și relațiilor. Un model popular de *leadership* este acela al școlii care învață, unde procesul decizional este activ împărțit între personal, elevi și familii.
  9. Sinteza literaturii în domeniu evidențiază că școlile, care răspund cerinței de a revizui în mod intenționat rolul părinților în crearea unor medii de învățare mai bune pentru copii, **își propun să capaciteze toți părinții** – indiferent de statutul lor educațional și socioeconomic – pentru a fi implicați activ în experiența școlară a copiilor lor. Astfel de școli canalizează în mod productiv eforturile de *advocacy* ale părinților care sunt activi în mod obișnuit, și reduc în mod eficient sentimentele de marginalizare, inferioritate sau nesiguranță la părinții care în mod obișnuit se simt mai puțin capabili. În ambele cazuri, părinții sunt recunoscuți ca membri importanți ai comunității școlare, crescând probabilitatea de îmbunătățire a progreselor academice și competențelor sociale pentru **toți copii**.

Stabilirea unor sisteme consecvente de comunicare bilaterală

1. Un element definitoriu al parteneriatului familie-școală îl reprezintă stabilirea unui sistem de comunicare *bilateral* eficient. Prin schimbul reciproc de informații, familiile sunt mai bine echipate pentru a se implica în programele școlii și pentru a înțelege progresele copiilor lor – iar școlile devin mai conștiente de capacitățile și preocupările părinților.
2. Studiul de diagnoză a scos în evidență că comunicarea la nivel de management școlar este dominată de metode clasice-adunări, scrisori pe suport de hârtie etc.
3. Utilizarea TIC în managementul instituțiilor școlare ar permite eficientizarea timpului și reducerea cheltuielilor. Totodată, aceasta ar permite transparentizarea procesului educațional și disciplinarea profesorilor prin crearea de registre electronice, dezvoltarea și plasarea conținuturilor digitale și a temelor pentru acasă în format electronic pentru a putea fi vizualizate de către elevi și părinți și ar servi în comunitate drept exemplu de utilizare eficientă a resurselor TIC.
4. Dezvoltarea serviciilor de consiliere educațională prin rețeaua de centre și cabinete de asistență psihopedagogică.

Învățarea familiilor privind modalitățile de susținere a progresului academic al elevilor

Studiul de diagnoză evidențiază necesitatea stringentă a organizării activităților pentru părinți privind **implicarea acasă** (bunăoară, o discuție acasă despre activitățile de la școală și implicarea la școală – de exemplu, participarea părinților în activitățile școlii sau aspecte de organizare a activității școlare: comunicarea cu școala, relația școală-părinți).

Promovarea voluntariatului în școală și crearea condițiilor optime pentru implementarea acestuia

În mod tradițional, implicarea familiilor în cadrul școlilor a fost nesistematică, voluntară și limitată (de exemplu, supravegherea copiilor

în cadrul excursiilor, participarea la colectarea de fonduri), și percepută de către unii profesori fiind mai degrabă obligatorie decât necesară.

Succesul parteneriatului se bazează pe legături permanente, constante între agenții comunitari și reprezentanții școlii și facilitează procesul de inserție socială și profesională a tinerilor.

Instituțiile de învățământ urmăresc să obțină recunoașterea importanței parteneriatului lor cu întreaga comunitate locală, prin:

- **relații directe:** *învățarea prin servicii în folosul comunității*, activitățile respective se adresează unei nevoi reale din comunitate, sunt coordonate în colaborare de către școală și comunitate, ajută la dezvoltarea individuală a elevilor, accentuează ceea ce se predă în școală, extinzând învățarea elevilor dincolo de aceasta;
- **noile educații:** educația civică, educația în spiritul inițiativei economice, educația ecologică, educația în spiritul drepturilor omului, a combaterii violenței, educația în spiritul valorilor europene și al dialogului cultural European, disciplina opțională în funcție de ofertă de învățare, adaptată la specificul local etc.

Extinderea influențelor familiilor prin împărțirea puterii de decizie privind predarea și învățarea, utilizând resursele și punctele tari disponibile la nivelul comunității

Pentru eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate, la nivelul fiecărei instituții școlare, părinții elevilor ar trebui:

- să dețină un rol decisiv în procesul de orientare școlară și profesională a elevilor;
- să fie informați cu privire la diversele facilități acordate elevilor pentru continuarea studiilor, să fie sprijiniți în realizarea documentației necesare;
- să fie invitați și încurajați să participe la activități școlare și extrașcolare ale elevilor (excursii, tabere pentru copii).

Copiii, membri ai grupurilor de lucru pentru drepturile copilului, consideră că participarea lor la luarea de decizii la nivelul școlii are un caracter formal, iar opinia copiilor este solicitată, de cele mai dese ori, pe chestiuni mai puțin importante și nu întotdeauna este luată în

considerare (Drepturile copilului monitorizate de copii. Raportul copiilor despre respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului. CIDDC, CNPAC. 2012). Ei consideră că pot influența puțin sau moderat deciziile luate în școală sau în societate. (Drepturile copilului monitorizate de copii. Raportul copiilor despre respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului. CIDDC, CNPAC. 2012).

3.2. Criterii de eficientizare a parteneriatului școală–familie–comunitate

În continuare sunt propuse criteriile de eficientizare a parteneriatului școală–familie–comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.

Nr.	Criterii de eficientizare a parteneriatului școală familie comunitate din perspectiva asigurării coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate
	I. Implicarea părinților și a comunității în activitățile școlii în eficientizarea procesului educațional
1.	Școala utilizează o varietate de strategii pentru a atrage adulții, familiile și copiii de toate vârstele din diferite familii cu diferit statut.
2.	Oferirea de către școală a unor activități adresate tuturor membrilor familiei.
3.	Școala promovează participarea comunității (agenților economici, serviciilor publice, ONG, voluntarilor etc.) la îmbunătățirea condițiilor de învățare, odihnă și relaxare și petrecere a timpului liber pentru elevi.
4.	Școala colaborează cu părinții elevilor, sau, după caz, cu tutorii / reprezentanții lor legali, cu autoritatea publică locală și cu celelalte instituții cu atribuții legale în acest sens, în aplicarea procedurii legale de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituției de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

5.	Școala creează, la necesitate, grupuri intersectoriale de intervenție din care fac parte reprezentanți ai școlii, familiei și comunității, care activează în bază de proiecte operaționale de soluționare a problemelor identificate (înmatricularea copiilor, combaterea absenteismului și abandonului școlar, combaterea violenței și abuzului față de copii, activități ecologice, asistență persoanelor în etate etc.).
6.	Școala încurajează părinții să se implice în calitate de persoană-resursă în procesul educațional (de exemplu, prelegeri pe un anumit subiect sau vizite la locul de muncă al părinților) și în activități extracurriculare (<i>de ex.</i> , pregătirea evenimentelor, organizarea excursiilor, activităților pe interese etc.).
7.	Școala implică, după caz și în funcție de posibilități, persoanele-resursă din comunitate în activități de educație financiară și de ghidare în carieră a copiilor, în funcție de specificul socio-economic local.
8.	Școala organizează sistematic activități de pedagogizare a părinților, în baza unui plan elaborat.
9.	Școala este deschisă pentru evenimentele din comunitate în afara orelor de clasă.
II. Comunicare curentă cu membrii familiei/reprezentanții legali despre activitatea și progresul elevilor	
1.	Școala dispune de mijloace de comunicare (mass-media școlară, panoul informativ, sistemul de informare publică, sondaje, discuții etc.), prin intermediul cărora părinții își pot exprima opinia cu privire la toate aspectele de interes.
2.	Administrația școlii informează personalul, elevii, părinții sau, după caz, tutorii / reprezentanții legali asupra procedurii legale de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituției de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.
3.	Cadrele didactice au acces la telefon pentru a comunica cu părinții în timpul programului, precum și în afara orelor.

4.	Școala implică familia în premierea elevilor. Școala încurajează cadrele didactice să comunice cu părinții privind progresele copiilor de câteva ori în fiecare semestru.
5.	Școala încurajează părinții să participe în activitatea școlii prin email, telefon. Școala trimite acasă scrisori despre progresele copiilor, ședințele din cadrul școlii, despre modalitățile de implicare a părinților în activitățile școlii, despre modalitățile de implicare a părinților ca voluntari în activitățile școlii.
6.	Cadrele didactice prezintă părinților sau reprezentanților legali ai copiilor informația necesară despre progresul înregistrat, succesele și necesitățile de dezvoltare și sprijin ale elevilor pe parcursul învățării, respectând principiul confidențialității.
III. Învățarea familiilor privind modalitățile de susținere a progresului academic al elevilor	
1.	Școala proiectează sarcini și activități care informează părinții despre lucrul pentru acasă al elevilor.
2.	Părinții sunt invitați să consulte resursele bibliografice de la biblioteca școlii.
3.	Școala recomandă părinților materiale care îi vor ajuta să evalueze progresul copiilor lor, să-i ajute în realizarea sarcinilor.
4.	Școala informează/implică părinții sau tutorii în discuții și activități privind asigurarea unui mediu favorabil învățării și atingerii rezultatelor scontate de către elevi.
5.	Școala prezintă părinților sau reprezentanților legali ai copiilor informația necesară despre progresul înregistrat, succesele și necesitățile de dezvoltare și sprijin ale elevilor pe parcursul învățării, respectând principiul confidențialității.
6.	Școala le propune părinților materiale care îi voi ajuta să evalueze progresul copiilor lor, să susțină copiii în realizarea sarcinilor.
7.	Școala colaborează cu biblioteca, organizații de antreprenoriat din comunitate pentru a promova alfabetizarea adulților.

IV. Implicarea părinților și elevilor în dezvoltarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat	
1.	Școala susține acțiunile de voluntariat în colaborare cu cadrele didactice cu părinții și voluntarii din comunitate.
2.	Școala are proiectat în planul de dezvoltare a instituției un program pentru promovarea voluntariatului.
3.	Școala oferă oportunități de voluntariat pentru părinții (inclusiv pentru familiile monoparentale).
4.	Școala oferă suport și susține tinerii care doresc să se implice în activitățile de voluntariat în cadrul comunității.
5.	Școala încurajează familiile și membrii comunității pentru participare la evenimentele școlii.
6.	Părinții sunt consultați privind modalitatea de implicare în activitatea școlii.
7.	Școala încurajează familia și comunitatea pentru a deveni participanți în echipa școlară.
8.	Școala încurajează diferite forme de implicare în activitatea școlii: mentorat, voluntariat etc.
9.	Școala implică părinții și membrii comunității în calitate de persoane-resursă și participanți în activități, menite să sporească calitatea educației la nivel de clasă sau instituție.
10.	Școala organizează evenimente interactive cu elevii, părinții și membrii comunității în funcție de interesul, capacitățile și cultura acestora, menite să consolideze relația între școală și comunitatea locală și să eficientizeze procesul educațional.
11.	Cadrele didactice implică, după caz și în funcție de posibilități, persoane-resursă din comunitate în activități de educație financiară și de ghidare în carieră a copiilor, în dependență de specificul socio-economic local.

V. Extinderea influențelor familiilor prin împărțirea puterii de decizie privind predarea și învățarea, utilizând resursele și punctele tari disponibile la nivelul comunității	
1.	Administrația școlii are elaborat un set de proceduri democratice de delegare, promovare a părinților în structurile decizionale ale școlii și le aplică consecvent.
2.	În instituția de învățământ există o structură asociativă a părinților (consiliu sau altă formă), aleasă în mod democratic și autoorganizată (cu liderii aleși, întâlniri sistematice, planuri proprii de acțiune), care participă la luarea deciziilor cu privire la toate problemele ce vizează educația copiilor.
3.	Instituția de învățământ are un consiliu de administrație cu reprezentanți ai părinților, ai autorității administrației publice locale, ai elevilor din clasele liceale, care ia decizii și activează în baza unui plan coordonat orientat spre asigurarea educației de calitate pentru toți copiii.
4.	Administrația instituției de învățământ are elaborat un set de proceduri democratice de delegare, promovare a părinților în structurile decizionale ale școlii și le aplică consecvent.
5.	Structurile asociative ale părinților și elevilor (consiliile sau alte structuri), precum și instituțiile partenere din comunitate participă la elaborarea documentelor programatice (proiect de dezvoltare, plan de activitate etc.) ale școlii.

**Recomandări privind eficientizarea parteneriatului
școală–familie–comunitate
din perspectiva asigurării coeziunii sociale
și oferirea unei educații de calitate**

1. Eficientizarea parteneriatului școală–familie–comunitate

- Fundamentarea interacțiunii dintre școală și comunitate pe un set de valori fundamentale, recunoscute ca valori comune precum *spiritul civic, toleranța, pluralismul, cooperarea, spiritul comunitar, democrația participativă, capacitatea de dezvoltare comunitară*.
- Trecerea de la nivelul declarativ la cel operațional prin promovarea la nivelul școlii a unor *atitudini și comportamente* consonante cu valorile declarate, care solicită un mecanism decizional care să ia în considerare interesele legitime și punctele de vedere exprimate atât de autorități, dar și de către elevi, părinți și alți membri ai comunității, un curriculum la decizia școlii definit în funcție de interesele fundamentale ale elevilor, de cerințele părinților.
- Extinderea inițiativei școlii în sensibilizarea și atragerea familiei; elaborarea și realizarea unor proiecte orientate către parteneriatul cu familia; activizarea consiliilor de părinți; îmbunătățirea modalităților de informare adresate părinților; organizarea unor activități în regim de parteneriat.
- Promovarea unui management de tip participativ, susținerea unui curriculum școlar, deschis spre nevoile comunității locale, promovarea unei atitudini favorabile parteneriatului și colaborării la nivelul cadrelor didactice.
- Dezvoltarea relației de cooperare între profesori, între școli și părinți, între școli și comunitate prin stimularea spiritului de responsabilitate și contribuția egală a factorilor interesați.
- Creșterea capacității instituționale a unităților de învățământ de a aplica politici care susțin accesul și participarea la educație precum și succesul școlar, inclusiv printr-un răspuns adecvat la nevoile comunității și ale pieței muncii.

- Diversificarea formelor de colaborare dintre școală și familie: organizarea zilelor periodice ale porților deschise cu activități corespunzătoare, crearea unui site web interactiv și o persoană de legătură cu familiile care solicită acestora informații și transmite întrebările și sugestiile la întâlnirile profesionale din cadrul școlii, ziarul lunar al școlii, ziarul părinților.
- Participarea părinților la luarea deciziilor privind Curriculumul la decizia școlii. Identificarea, alături de profesori a soluțiilor pentru reducerea eșecului școlar;
- Consolidarea capacităților familiilor privind modalitățile de susținere a progresului academic al elevilor. Organizarea activităților de implicare referitoare la abilitățile parentale și de învățare acasă, pe care le livrează în cadrul zilelor porților deschise sau cu ocazia unor ateliere de lucru mai formale.
- Promovarea voluntariatul în școală și crearea condițiilor optime pentru implementarea acestuia.
- Formarea personalului din învățământ în sensul comunicării, cooperării, parteneriatelor; promovarea unui cadru legislativ care să încurajeze inițiativele școlii; sensibilizarea societății în raport cu problemele educației și cu semnificația sa.

2. Parteneriatul școală – ONG

Derularea diverselor acțiuni de informare, consiliere, formare, concursuri, acțiuni de voluntariat, târguri ale școlilor/ONG-urilor, centre de zi, centre de recuperare, centre mixte de terapii ocupaționale, centre școală de după școală etc. Prin urmare, parteneriatul este benefic și pentru școală și ONG-ul, deoarece organizațiile neguvernamentale își legitimează rolul social, își îndeplinesc misiunea pentru care au fost create, școlile se dezvoltă, își extinde aria de servicii oferite copiilor, părinților, comunității.

3. Parteneriatul școală – agenți economici

Identificarea setului de valori comune ale școlii și ale agenților economici care pot contribui la un bun parteneriat școală – comunitate.

Realizarea acestora implică pregătirea resurselor umane ale școlii pentru dialog și colaborare cu reprezentanții lumii economico-financiare.

Concret, școala și agenții economici pot colabora prin:

- Organizarea de stagii, de întâlniri cu persoane din structura de management a companiilor, modele de succes profesional;
- Organizarea și desfășurarea de programe de formare continuă pentru angajați în școli sau pentru cadre didactice în unități economice;
- Realizarea, în parteneriat, a unor planuri de dezvoltare a resurselor umane;
- Organizarea unor târguri de locuri de muncă pentru absolvenți;
- Prestarea unor servicii de informare, orientare și consiliere pentru carieră elevilor;
- Organizarea unor vizite la agenții economici, ore demonstrative, sponsorizări acordate de agenții economici pentru diverse manifestări, participarea unor reprezentanți ai agenților economici la ore cu obiective care vizează educația economică. Aceste activități pot fi diversificate prin implicarea elevilor în realizarea proiectelor cu caracter economic, activități productive care se manifestă prin cunoștințe dobândite, prin consiliere profesională, cu scopul orientării școlare și profesionale, familiarizarea cu meserii etc.

Toate acestea se pot realiza printr-o bună corelare între sistemul economic și social.

4. Parteneriatul școală – instituții medicale

Medicii din cadrul Centrelor Medicilor de Familie pot participa la acțiunile inițiate de școli privind realizarea Educației pentru sănătate, siguranța și sănătatea alimentației; consilierea familiilor; formarea atitudinilor și comportamentelor adecvate dezvoltării pentru sănătatea și îngrijirea copilului; respectarea regulilor de igienă personală și de protecție a vieții sale și a altora; regimul de activitate și odihnă în perioada copilăriei; comportamente sănătoase și comportamente ce implică riscuri; modalități de diminuare a oboselii; prevenirea HIV/SIDA, TBC-ului, a hepatitei; servicii care acordă asistență juridică, medicală, socială, psihologică etc.

5. Parteneriatul școală – Biserică

În contextul parteneriatului școală–comunitate, Biserica, fiind o instituție importantă *în și pentru* comunitate, este/ poate deveni un partener la fel de important pentru școală, în vederea rezolvării în comun a unor probleme cu care aceasta se confruntă.

Printre modalitățile de colaborare dintre școală și Biserică, enumerăm următoarele:

- Implicarea Bisericii, în baza unui plan de acțiune bine stabilit (parte componentă a PDS), în activitățile școlii în scopul asigurării coeziunii sociale și soluționării unor probleme educaționale.
- Implicarea Bisericii în dezvoltarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat.
- Implicarea Bisericii în activitățile/acțiunile desfășurate de școală în lucru cu părinții.

6. Parteneriatul școală – poliție

Reforma poliției în R. Moldova a inclus și schimbări privind prevenirea delincvenței, fiind instituit Biroul Siguranță copii.

Rolurile Poliției în domeniul educațional pot fi împărțite în două mari categorii: *preventive; de intervenție în situații speciale*. Parteneriatul dintre școală și poliție are la bază îndeplinirea obiectivelor comune. Domeniile acestui parteneriat sunt:

- Asigurarea integrității personale a elevilor, cadrelor didactice, a locuitorilor comunității în general;
- Prevenirea delincvenței juvenile;
- Violența în familie, stradală, în cadrul școlii;
- Prevenirea consumului, a traficului de droguri;
- Prevenirea exploatarei prin muncă a copiilor;
- Promovarea respectului față de lege;
- Promovarea drepturilor omului și ale copilului;
- Educația rutieră.

BIBLIOGRAFIE

1. Audigier F. Proiectul Educația pentru cetățenie într-o societate democratică, Concepte de bază și competențe esențiale referitoare la educația pentru cetățenie într-o societate democratică. Strasbourg, Ediția Consiliului Europei, 26 iunie 2000.
2. Boenciuc A. Educația religioasă în învățământul din Republica Moldova. Așteptările familiei, școlii și societății. Școala și Biserica: parteneriat pentru educație. Ediția a II-a. Chișinău, Editura Cuvântul ABC, 2013.
3. Bunescu Gh., Alecu G., Badea D. Educația părinților: Strategii și programe: Ghid pentru formarea formatorilor. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
4. Claff G. Parteneriat școală–familie–comunitate. Ghid pentru cadrele didactice. București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2007.
5. Cosma T. Ședințele cu părinții în gimnaziu: idei-suport pentru diriginți. Iași, Editura Polirom, 2001.
6. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău – București, Editura Litera – Litera Internațional, 2000.
7. Cucuș C. Educația religioasă. Repere teoretice și metodice, ediția a II-a. Iași, Editura Polirom, 2010.
8. Cojocaru D. Copilăria și construcția parentalității. Asistența maternală în România. Iași, Polirom, 2008.
9. Gaidoș A.M., Neagu M. (coordonatori). Angajabilitate. Curriculum impact. Fundația Noi Orizonturi, 2011.
10. Gaidoș A.M., Neagu M. (coordonatori). Antreprenoriat social. Fundația Noi Orizonturi, 2011.
11. Inclusive education. Prospects, vol. XXXVIII, no. 1, March, 2008.
12. Ionescu I.I. Sociologia școlii. Politici, practici și actori ai educației școlare. Iași, Polirom, 1997.
13. Iosifescu Ș. (coord.) Management educațional pentru instituțiile de învățământ. București, ISE – MEC, 2001.
14. Mănoiu F. Asistența socială în România. București, All, 1996.
15. Solovei R., Eșanu R. Școala și comunitatea. Chișinău, Știința, 2007.
16. Stăiculescu C. Școala și comunitatea – partenerie în educație. În: Studia Universitatis, Seria Științe ale educației, 2008, nr. 5(15), p. 77-82.

17. Stăiculescu C. Școala și comunitatea locală – parteneriat pentru educație. Rezumatul tezei de doctor. Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, 2008.
18. Valorile moral-spirituale ale educației. Materialele Simpozionului pedagogic internațional, 3-4 aprilie 2015, IȘE. Coord. șt.: L. Pogolșa, N. Bucun, N. Vicol. Chișinău, IȘE (DEP ASEM), 2015.
19. Vremiș M. et al. Abordări ale excluziunii sociale din Republica Moldova. Aspecte metodologice și analitice. Chișinău: S.n. (Tipogr. „Nova Imprim” SRL), 2012.
20. Tibu S., Goia D. Parteneriat școală–familie–comunitate. Institutul de Științe ale Educației. București, Editura Universitară București, 2014.
21. Opriș D., Opriș M. et al. Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală. București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2010, p. 6.

Surse Internet

22. Adolescenții – viitorii cetățeni: studiu longitudinal al procesului de excluziune socială la adolescenții școlari. http://socioumane.ro/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id
23. Chan J., To H.-P., Chan E. Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical, Social Indicators Research, Volume 75, Issue 2, p. 273-302. <http://link.springer.com/article/10.1007/s11205-005-2118-1>
24. Diminuarea inegalităților – condiție esențială a coeziunii economice și sociale. Delimitarea ariei problematice de cercetare. Sinteză. Academia de Studii Economice. București. <http://coeziune.ase.ro/files/Sinteza.pdf>
25. Jenson J. Mapping Social Cohesion. Paper SRA-321 (Strategic Research and Analysis Directorate, Department of Canadian Heritage, Ottawa). <http://www.rwbsocialplanners.com.au/spt2006/Social%20Cohesion/Mapping%20social%20cohesion.pdf>
26. Jonnaert Ph. Sur quels objets évaluer des compétences? Education & Formation, № e-296 – Décembre 2011. <http://ute3.umh.ac.be/revues/>
27. McCracken, M. Social cohesion and macroeconomic performance, Paper presented at the Conference, The State of Living Standards and the Quality of Life, Centre for the Study of Living Standards (CSLS),

- October 30–31, 1998, Ottawa, Ontario/Canada.
<http://www.csls.ca/events/oct98/mccr.pdf>
28. O'Connor P. (1998). „Mapping social cohesion”, Canadian Policy Research Networks, CPRN Discussion Paper No. F 01, Ottawa.
ftp://ftp.cprn.org/family/msc_e.pdf
29. Proiect de dezvoltare instituțională 2012 – 2016
http://www.isjilfov.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=174
30. Rădulescu E., Târcă A. Adaptarea curriculum-ului la contextul rural. Seria Învățământ Rural. [issuu.com/ancatirca/docs/modul-adaptare-curriculum-la-contextul-rural](http://www.ancatirca/docs/modul-adaptare-curriculum-la-contextul-rural).
31. Roth M. Profile ale succesului școlar prin prisma relațiilor elevilor cu familia, școala și comunitatea. www.ccdcluj.ro/Preuniversitaria/V52012/Plen/Maria%20Roth_Plen.pdf
32. Școala și comunitatea. Suport de curs. Formare de consilieri și asistenți suport pentru implementarea Strategiei de descentralizare a învățământului preuniversitar (Contract POSDRU/1/1.1/S/8); old.isjilfov.ro/files/fisiere/Suport_de_curs_Scoala_si_comunitatea.pdf
33. Unitate școlară în cadrul parteneriatului educațional, economic, social. <https://prezi.com/c18ay-y13opr/copy-of-unitatea-scolara-in-cadrul-parteneriatului-educational-eco/>
34. Howard S. Muscott. Crearea parteneriatului familie–școală prin implicarea familiilor în sistemul școlar de sprijin pozitiv al comportamentului. <http://copilsperanta.ro/files/Crearea%20parteneriatului%20familie-scoala.pdf>
35. Neagu G. Efectul școală asupra performanțelor educaționale ale elevilor. <http://www.revistacalitateavietii.ro/2011/CV-3-2011/02.pdf>
36. Tibu S., Goia D. Parteneriat școală–familie–comunitate. Institutul de Științe ale Educației. București, Editura Universitară București, 2014.

Documente de politici:

37. Codul Educației al Republicii Moldova, Nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
38. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” aprobată prin HG nr. 944 din 14.11.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.11.2014, Nr. 345-351 (1014).

Anexa 1.

**Lista
instituțiilor de învățământ,
în cadrul cărora au fost aplicate chestionarele și organizate FG**

Nr. crt.	Raionul	Localitatea	Instituția
1.	Orhei	s. Susleni	Liceul Teoretic „Vasile Lupu”
2.	Orhei	s. Săliște	Gimnaziul, s. Săliște
3.	Briceni	s. Grimăncăuți	Liceul Teoretic, s. Grimăncăuți
4.	Leova	s. Sârma	
5.	Criuleni	s. Măgdăcești	
6.	Strășeni	s. Pânășești	
7.	Chișinău	mun. Chișinău	Liceul Teoretic „George Călinescu”

**PARTENERIAT ÎN PREVENIREA ȘI INTERVENȚIA
ÎN CAZURILE DE ABUZ, NEGLIJARE, EXPLOATARE,
TRAFIC AL COPILULUI ÎN INSTITUȚIILE PREȘCOLARE
ȘI DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL**

Recomandările sunt adresate managerilor, cadrelor didactice și educatorilor din instituțiile preșcolare și de învățământ general și conține recomandări cu privire la prevenirea și intervenția în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

I. Atribuțiile Direcțiilor generale raionale/municipale de Învățământ, Tineret și Sport, ale instituțiilor de învățământ general și preșcolare privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului

1.1. Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport (DGÎTS)

DGÎTS realizează conexiunea dintre organele centrale și unitățile de învățământ în procesul de implementare a strategiilor de prevenție și intervenție pe care le desfășoară instituțiile preșcolare și generale de învățământ.

În conformitate cu Legea Nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie art. 8, pl. 4 DGÎTS:

- a) asigură informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate;
- b) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale

pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie;

- c) asigură desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor victime ale violenței în familie;
- d) comunică autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizând de îndată în mod obligatoriu autoritatea tutelară și poliția, cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

Acțiunile desfășurate în acest context reclamă: includerea în Planul strategic de activitate al DGÎTS a acțiunilor de proiectare, realizare și monitorizare a activității manageriale a instituțiilor de învățământ din perspectiva asigurării protecției copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului; includerea în Planul operațional de activitate a DGÎTS a procedurilor care vor fi folosite pentru a asista personalul didactic al unităților de învățământ în asimilarea cunoștințelor și deprinderilor necesare pentru implementarea strategiilor de prevenire și intervenție în cazurile de violență.

DGÎTS vor asigura formarea profesională în domeniul strategiilor de prevenire și intervenție în cazurile de violență; vor evalua și monitoriza sistematic activitățile cu caracter educativ-preventiv; vor asigura comunicarea permanentă cu instituțiile preșcolare și de învățământ general, dar și cu comunitatea privind prevenirea și intervenția în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic a copilului; vor identifica forme eficiente de colaborare a personalului didactic, a părinților, elevilor și membrilor comunității în luarea deciziilor privind prevenirea și intervenția în cazurile de violență.

1.2. Instituțiile preșcolare

Pentru instituțiile preșcolare, inițierea și desfășurarea activităților educative centrate pe problematica violenței trebuie să reprezinte o prioritate.

Activitatea instituțiilor preșcolare în acest context implică:

- Includerea în Planul perspectiv de dezvoltare al grădiniței a acțiunilor de proiectare, realizare și monitorizare din perspectiva

asigurării protecției copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării;

- Includerea în Regulamentul intern al instituției a măsurilor privind securitatea încăperilor, terenurilor și locurilor aferente instituției de învățământ preșcolar;
- Revizuirea fișelor de post ale angajaților instituțiilor preșcolare;
- Identificarea comportamentelor problematice și elaborarea unor strategii de intervenție și cu caracter preventiv particularizat pe cauzele acelor comportamente, diferențiat pe sub-etapele de vârstă specifice perioadei preșcolare.
- Oferirea de informații educatorilor și părinților referitor la:
  - strategiile și modalitățile de rezolvare a unor dificultăți ce pot apărea în relaționarea cu copiii;
  - modalitățile de cunoaștere a nivelului de dezvoltare a copiilor corespunzător etapei de vârstă;
  - strategiile de lucru în cazul copiilor cu cerințe educative speciale;
  - menținerea relației grădiniță–familie.

Managerul instituției preșcolare, metodistul, educatorii vor planifica și realiza activitatea educațională prin abordare integrată; vor organiza lucrul cu părinții/tutorii; vor favoriza procesul de dezvoltare personală și de influențare interpersonală; vor organiza lucrul cu părinții/tutorii și vor încuraja participarea părinților la programul educațional al grupei.

1.3. Instituțiile de învățământ general

Instituțiilor de învățământ general le revine o responsabilitate majoră în educarea și formarea la copii a atitudinilor și comportamentelor non-violente.

În acest context, implementarea activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului presupune mai multe activități manageriale:

1.3.1. Planificarea implementării activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului atât la

nivelul instituției de învățământ (planificarea strategică, planificarea operațională); cât și la nivelul compartimentelor (catedrele pe arii curriculare, comisiile metodice, Consiliul Profesorat).

În acest context, un rol deosebit revine revizuirii documentelor manageriale la nivel de instituție:

- Revizuirii Regulamentelor de ordine internă a instituțiilor de învățământ general din perspectiva prevenirii și combaterii violenței. Regulamentele interne ale instituțiilor de învățământ general vor conține prevederi cu referire la atribuțiile și competențele angajaților instituției în vederea prevenirii și intervenției în cazurile de violență.
- Includerea în cadrul Regulamentelor de ordine internă a instituțiilor de învățământ general a unor reglementări ce vizează accesul persoanelor străine în incinta unităților școlare;
- Elaborarea într-o formă participativă, cu antrenarea elevilor, cadrelor didactice, părinților, reprezentanți ai comunității, ONG-urilor a Planului de dezvoltare a școlii, care va conține programe operaționale ce vizează protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului;
- Organizarea unor activități axate pe respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului și a problematicii cu referire la abuz, neglijare, exploatare, trafic în cadrul ședințelor comisiilor metodice; comisiei diriginților, Consiliului Profesorat;
- Includerea în cadrul raportului general privind starea și calitatea învățământului din instituția de învățământ general a indicatorilor referitori la măsurile ameliorative ce vizează combaterea violenței;
- Revizuirea/actualizarea fișelor de post ale angajaților instituției (directorul instituției de învățământ general, directorul adjunct, diriginte, cadre didactice, psihologul școlar etc.) după cum urmează:

Directorul instituției de învățământ:

- a) raportează DGÎTS, autorității tutelare și poliției cazurile suspecte sau confirmate de abuz sexual, vătămări corporale, neglijare severă, forme grave ale abuzului psihologic, exploatare a copiilor,

din partea altor copii, a colaboratorilor instituției, părinților și a altor persoane;

- b) soluționează în cadrul instituției cazurile de neglijare, abuz psihologic.

În cazurile de abuz, exploatare, trafic al copilului, comise de cadrele didactice sau de alt personal al instituției de învățământ, directorul instituției de învățământ informează DGÎTS, care, la rândul ei, informează Ministerul Educației.

Dirigintele:

- a) identifică cazurile de violență fizică, psihologică, sexuală, neglijare sau exploatare prin muncă aplicate față de copiii din clasă și informează directorul instituției și părinții/reprezentantul legal al copilului despre comportamentul acestuia;
- b) organizează activități extrașcolare care să stimuleze spiritul de echipă și comunicarea între copii, realizează activități care să fie alternative de petrecere a timpului liber;
- c) colaborează cu diverși actori comunitari (asistentul social comunitar, medicul de familie, ONG-uri) care pot acorda asistență și sprijin elevilor în dificultate și familiilor acestora, antrenează cadrele didactice în derularea activităților de prevenire a cazurilor de violență, stabilește un sistem de comunicare în vederea intervenției rapide pentru aplanarea sau soluționarea stărilor conflictuale ori a actelor de violență.

Psihologul școlar:

- a) asigură prevenirea conflictelor apărute între elevi, elevi și cadre didactice, părinți și cadre didactice prin elaborarea programelor de prevenție (*de exemplu*, medierea școlară);
- b) asigură consilierea psihologică a elevilor cu probleme comportamentale, precum și a copiilor care sunt victime ale comportamentelor violente;
- c) asigură consilierea cadrelor didactice, părinților pe problemele comunicării și relaționării cu copiii;
- d) asigură monitorizarea elevilor cu probleme comportamentale.

Cadrele didactice

Un rol deosebit de important în prevenirea cazurilor de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului revine *cadrelor didactice* care trebuie să observe comportamentul elevilor, copiilor și să poarte discuții cu elevii și familiile acestora. Doar o colaborare eficientă a familiei cu cadrele didactice va reuși prevenirea și combaterea comportamentelor violente. Rolul cadrelor didactice constă în omogenizarea colectivului clasei, de a-i determina pe elevi să-și respecte colegii și cadrele didactice. Acest lucru se poate realiza prin dezbateri colective, acordarea de sarcini pe echipe etc. La nivelul clasei poate fi stabilită o listă de reguli, care va fi elaborată de către elevi și totodată, copiii stabilesc sancțiuni în cazul abaterilor. La nivelul școlii se pot înființa grupuri de dezbateri în care să se pună în discuție dificultățile muncii de formare a comportamentului prosocial al elevilor.

Valorificarea componentei **curriculare** privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului prevede:

- Includerea obligatorie în cadrul orelor de dirigenție a subiectelor ce reflectă problematica violenței între elevi și a relațiilor dintre elevi–cadre didactice–personal didactic auxiliar și nedidactic;
- Organizarea activităților extrașcolare (activități de voluntariat, activități în cadrul cercurilor școlare, cluburilor, programelor civice, participare la concursuri școlare etc.);
- Organizarea săptămânii antiviolență;
- Distribuirea unor materiale cu caracter preventiv și amenajarea în cadrul instituției de învățământ a unor panouri cu astfel de materiale, organizarea de concursuri, participări la emisiuni radio-TV;
- Organizarea meselor rotunde cu invitarea reprezentanților Poliției în vederea realizării unor dezbateri pe tematici referitoare la fenomenul violenței în general, al violenței în școală în particular;
- Organizarea unor seminare cu reprezentanți ai elevilor, părinților, cadrelor didactice și reprezentanți ai autorităților publice locale în vederea eradicării/diminuării fenomenului de agresivitate;

- Desfășurarea unor programe educaționale, activităților extracurriculare și extrașcolare în parteneriat cu instituțiile de drept și alți actori.

Un rol important în prevenirea și combaterea violenței în instituțiile de învățământ general revine activităților ce vizează **relațiile comunitare** după cum urmează:

- Inițierea de proiecte și programe ale Consiliului elevilor pe problematica combaterii violenței;
- Dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile și organizațiile neguvernamentale implicate în prevenirea și combaterea abuzului, neglijării, exploatării, traficului copilului;
- Identificarea unor părinți resursă (specialiști în domeniu sau în domenii adiacente) care să se implice în activitățile de prevenire sau intervenție privind violența în școală;
- Includerea în cadrul ședințelor cu părinții a unei teme care să pună în dezbatere problematica violenței în mediul familial, a violenței între elevi, a relației între elevi–cadre didactice–personal didactic auxiliar și nedidactic, precum și comportamentele părinților în școală.

1.3.2. Organizarea activităților în instituție în vederea implementării activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului presupune:

- a) asigurarea securității clădirilor, terenurilor și locurilor aferente instituției de învățământ;
- b) instalarea în fiecare instituție a unei cutii poștale, unde copilul are dreptul să depună, chiar și anonim, plângeri referitoare la încălcarea drepturilor lui fundamentale, care sunt examinate de către șeful DGÎTS în colaborare cu autoritatea tutelară și directorul instituției;
  - informarea și formarea cadrelor didactice și a personalului auxiliar pe problema prevenirii și combaterii violenței în mediul școlar, precum și a oricăror forme de comportament antisocial;
  - crearea unui sistem de comunicare eficientă între școală, autorități și familie, mass-media, ONG-uri în domeniu pentru

identificarea, monitorizarea și prevenirea actelor de violență prin implicarea tuturor factorilor educaționali;

- organizarea activităților de prevenire și de identificare timpurie a copiilor expuși riscului de abuz, neglijare, exploatare, trafic prin:
  - **prevenția primară:** realizată de către fiecare cadru didactic, se referă la atitudinile pozitive față de fiecare elev, exprimarea încrederii în capacitatea lui de a reuși, de a-și valoriza potențialul de care dispune;
  - **prevenția secundară:** prin care cadru didactic, observând atent fiecare elev, poate identifica efectele unor violențe la care elevul a fost supus în afara mediului școlar și semnală cazul acestor elevi psihologilor școlari;
  - **prevenirea terțiară:** are în vedere sprijinul acordat elevilor care manifestă comportamente violente.

Un rol deosebit de important în prevenirea și intervenția în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului îl deține *serviciul psihologic școlar*.

Scopul acestui serviciu rezidă în acordarea suportului psihologic copiilor în vederea creării condițiilor socio-psihologice pentru învățarea cu succes, pentru dezvoltarea integră psihică, fizică, fiziologică, intelectuală, personală, emoțională a copiilor.

Pe lângă serviciul psihologic școlar din instituție poate fi creat un centru de consultanță pentru părinți și elevi în cadrul căruia să fie analizate actele de violență școlară etc.

Totodată, ca măsură de constatare a gradului de violență în școală, este indicată supravegherea elevilor cu ajutorul sistemelor video, prin intermediul cărora se poate monitoriza accesul în incinta școlii, comportamentul copiilor în timpul pauzei, perturbarea activităților cadrelor didactice etc.

1.3.3. Coordonarea acțiunilor de implementare a activităților planificate implică: stabilirea modalităților de comunicare operativă între toți factorii implicați în implementarea activităților privind

protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului; desfășurarea unor ședințe de analiză și de luare a unor decizii operative.

1.3.4. Antrenarea personalului instituției în activitățile de implementare a activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului.

Toate categoriile de personal (*managerial, didactic, auxiliar*) poartă răspundere pentru organizarea și realizarea activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului.

1.3.4. Controlul desfășurării acțiunilor de implementare a activităților privind protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării, traficului.

PARTENERIATE DIN PERSPECTIVA IMPLEMENTĂRII CULTURII ȘI A PRACTICILOR INCLUZIVE

Conceptul de *parteneriat* (provenit din engl. *partnership*), în sens etimologic desemnează relațiile stabilite între asociați din instituții diferite. Noțiunea de *parteneriat* se bazează pe premisa că partenerii au un fundament comun de acțiune și un principiu al reciprocității, ceea ce le permite să-și unească eforturile spre atingerea unui țel comun. Colaborarea partenerilor implicați în educație presupune construirea unei relații clădite pe unificarea unui sistem de valori și cerințe adresate copilului.

Care este rolul comunității în procesul de incluziune școlară și socială a tuturor copiilor?

Pentru dezvoltarea copiilor cu necesități speciale este necesar ca școala, familia și comunitatea să preia responsabilitatea de a oferi copiilor suportul necesar, creând condiții optime. O cooperare bazată pe încredere între parteneri asigură integrarea lor socială. În procesul de închidere a școlii auxiliare din satul Sărata Nouă, raionul Leova CCF Moldova a conlucrat cu Consiliile Raionale din Leova, Cantemir, Hâncești, Cimișlia, Basarabeasca și Ialoveni, semnând acorduri de colaborare, acumulând astfel o experiență bogată în crearea parteneriatelor viabile, în mare parte, bazate pe respect, încredere și profesionalism. În procesul de reintegrare a copiilor în familia biologică/extinsă sau plasament în serviciile alternative de tip familial CCF Moldova a conlucrat eficient cu reprezentanții administrației publice locale dintr-un total de 52 de comunități: 18 din raionul Leova, 8 comunități din raionul Cantemir, 2 comunități din Cahul, 15 comunități din raionul Hâncești, 1 comunitate din Basarabeasca, 3 comunități din raionul Cimișlia, 4 comunități din Ialoveni și cu autoritățile din municipiul Chișinău.

Din perspectiva reintegrării copiilor de la școala auxiliară Sărata Nouă în familia biologică/extinsă sau plasării în servicii alternative de tip familial CCF Moldova a reușit să creeze parteneriate cu:

- Asistentul social comunitar, în vederea evaluării și monitorizării familiei biologice sau extinse a copilului;
- Familia biologică/extinsă pentru o reintegrare reușită a copilului;
- Direcția școlii și cadrele didactice în procesul de integrare a copilului în școala comunitară;
- Administrația Publică Locală – autoritate tutelară de nivelul I;
- Comisariatul de poliție din raioane și polițistul de sector;
- Medicul de familie, care monitorizează starea de sănătate a copilului.

Vom încerca să exemplificăm, în ceea ce urmează, modalitățile de funcționare a parteneriatelor în contextul procesului de închidere a instituției din Sărata Noua.

Colaborarea cu **Secția/ Direcția Asistență Socială** din raionale susnumite este esențială în procesul de reintegrare a copilului, iar **asistentul social comunitar** este responsabil de informarea, consultarea, consolidarea capacității familiei, oferirea suportului în accesarea prestațiilor sociale, serviciilor medicale, educaționale. Asistentul social, împreună cu echipa CCF Moldova, a efectuat evaluarea inițială a 96 de familii (114 copii), iar apoi a asigurat monitorizarea și susținerea familiilor, prin prestarea serviciului de asistență socială comunitară. El a oferit consiliere și suport financiar (ajutor social/ajutor material) familiei, în funcție de necesitate, asigurând copilului un mediu familial adecvat pentru buna creștere și dezvoltare. Dacă evaluarea inițială a fost realizată de către asistentul social comunitar pentru a completa ancheta socială, atunci evaluarea complexă a familiei copilului aflat în dificultate este o investigație realizată de o echipă multidisciplinară de specialiști. În acest proces este implicat și asistentul social comunitar prin interacțiunea cu copilul, familia lui, rețeaua socială și instituțiile relevante.

Din experiența noastră, monitorizarea continuă a copilului reintegrat în familia biologică/extinsă sau plasat în servicii alternative de tip familial de către asistentul social comunitar este principială, dar și a altor copii din comunitate aflați în dificultate, AS fiind veriga de legătură dintre familie și serviciile de bază comunitare. Cert este că intervenția timpurie și profesionistă promptă a asistentului social comunitar în situația de criză a familiei schimbă spre bine și relația interpersonală între membrii familiei și chiar nivelul de trai, oferind copilului un standard de viață mai înalt și prevenind aprofundarea crizei.

Colaborarea cu familia biologică/extinsă a copilului asigură o reintegrare reușită sau identifică posibile probleme și obstacole, în funcție de angajamentul și responsabilitatea familiei în educația copilului. *„Contribuția familiei în educația copilului este majoră. Un parteneriat între profesioniști și familie este posibil numai dacă și profesioniștii și familia recunosc această contribuție și înțeleg rolul pe care fiecare îl are în a transpune lucrurile în realitate. Punctul de plecare este recunoașterea diversității de forme sub care se poate realiza această contribuție” UNESCO, 2001.*

Din experiența noastră, în urma evaluării familiilor, elaborării unui plan de acțiuni, a vizitelor de monitorizare, principiile cheie pe care le-am aplicat pentru promovarea parteneriatului dintre părinții și profesioniști au fost:

- **Respectul reciproc** – pornim de la premiza că părinții sunt cei mai importanți profesori din viața copilului, îl cunosc cel mai bine și soluțiile pentru depășirea unei probleme aparțin familiei;
- **Atitudinea imparțială** – oferă crearea unei relații de încredere; posibilitatea de încurajare a familiilor de a-și evalua propriile decizii fără a fi influențați din exterior;
- **Empatia față de părinte** este ușor înțeleasă de ei prin deschiderea la dialog și o comunicare directă, deschisă, sinceră;
- **Încrederea** pe care am obținut-o în conlucrarea cu părinții, oferindu-le cele mai bune sfaturi și sugestii pentru copil, în vederea protecției acestuia.

- **Comunicarea** deschisă, prietenoasă și necritică cu părinții care a contribuit la crearea unui mediu de discuție de la egal la egal, totodată nefiind familiară.

Aceste principii au fost aplicate în cadrul consultațiilor individuale, întâlnirilor de grup, discuțiilor, instruirilor, sesiunilor de consiliere psihologică și a fost nevoie de timp și efort reciproc pentru a depăși barierele și stereotipurile.

Pentru a avea o colaborare eficientă cu membrii familiei, din experiența noastră, am desprins și câteva particularități, ținând cont și de experiența trăită de părinți. Printre acestea sunt:

- ✓ familia copilului cu cerințe educaționale speciale este, în primul rând, o familie cu problemele și nevoile ei specifice;
- ✓ reacțiile emoționale ale familiei copilului cu CES sunt normale, necesare și protectoare;
- ✓ progresul și/sau nevoile copilului cu cerințe educaționale speciale poate să nu fie cel mai important aspect pentru familie, la un moment dat;
- ✓ familia este cel mai bun, cel mai angajat susținător pe termen lung pentru copil, în majoritatea cazurilor;
- ✓ familia trebuie să dețină informații despre copilul cu cerințe educaționale speciale care sunt extrem de importante pentru dezvoltarea unui program educațional eficient.

Aceste principii pozitive reflectă accentul care se pune pe sprijinirea familiei pentru a o ajuta să-și identifice nevoile și să găsească soluții proprii la aceste nevoi. Școlile au un rol foarte important de a sprijini familiile să aibă încredere în resursele proprii, de a face față greutăților cu care ele se confruntă. Ca și în cazul copiilor, familiile sunt foarte diferite, necesitățile și posibilitățile lor de a oferi sprijin sunt extrem de diverse. Fiecare familie are potențialul său unic care poate fi valorizat.

Colaborarea cu școala. Școala este un mediu foarte important de socializare a copiilor, iar scopul educației este integrarea. Sarcina școlii este de a oferi acest mediu în care copilul să-și poată diferenția

trăirile și să se formeze ca personalitate. Din această perspectivă integrarea școlară exprimă atitudinea pozitivă a elevului față de școala pe care o frecventează; condiția în care acțiunile instructiv-educative sunt accesibile copilului; consolidarea unei motivații care încurajează străduința copilului în activitatea de învățare.

În procesul integrării copiilor de la școala auxiliară din s. Sărata Nouă, CCF Moldova a conlucrat eficient cu toate Direcțiile de Învățământ Tineret și Sport din cele 6 raioane menționate anterior. Ținem să menționăm că a fost un proces dificil, uneori chiar anevoios, pornind de la atitudinea direcției școlii și a profesorilor vizavi de revenirea copiilor în familii. În urma discuțiilor, informării despre Reforma Sistemului Rezidențial de îngrijire a copilului aflat în dificultate, identificarea și instruirea cadrelor didactice de sprijin, cu suportul financiar al CCF/HHC Moldova, UNICEF și Caritas Elveția a diriginților, profesorilor de limbă română și de matematică, situația s-a schimbat, între timp spre bine, deși este suficient loc pentru a îmbunătăți situația.

Vorbind de o colaborare eficientă dintre școală și familia copilului cu cerințe educaționale speciale, suntem practic la început de cale, dar schimbări pozitive deja s-au înregistrat. Din experiența CCF Moldova, parteneriatul dintre școală și părinți este eficient când organizăm:

- **Activități de informare** – seminare, traininguri pentru părinți, axate pe diverse tematici legate de educația copilului;
- **Participarea familiei în elaborarea și implementarea PEI** (*Planului Educațional Individual*) – implicarea activă a membrilor familiei în cadrul programelor școlii;
- **Ședințe cu părinții**, pentru a discuta progresul copiilor;
- **Invitarea părinților** la activitățile copiilor;
- **Consiliere psihologică** în rezolvarea unor situații problemă cu copiii lor.

În procesul reintegrării copiilor, CCF Moldova a colaborat și cu autoritățile administrației publice locale, autoritatea tutelară de nivelul I, care este obligată să cunoască situația fiecărui copil aflat în

dificultate și să intervină cu acțiuni prompte. CCF Moldova a avut o colaborare foarte eficientă cu mulți primari, reușind să reintegreze copiii în familia biologică sau extinsă, aceștia fiind implicați activ în soluționarea unor probleme ale familiilor, înțelegând și onorându-și obligațiunile.

APL-urile au contribuit financiar, cu materiale de construcții și/sau manoperă în cazurile de reparații/renovări; au participat în vizitele comune de evaluare/monitorizare a familiei; au facilitat (dacă a fost necesar) contactul cu școala; au promovat servicii alternative în rândul populației, au oferit spații pentru unele servicii etc.

CCF Moldova a colaborat cu **Comisariatele de Poliție** din raioanele menționate. Atât reprezentanții Inspecției pentru minori, cât și polițiștii de sector au fost implicați activ în soluționarea cazurilor prin evaluare, emiterea ordonanței de protecție, sau vizite în familii pentru a investiga problema. Polițistul de sector are responsabilitatea de a asigura copilului un mediu sigur, fără orice formă de violență, exploatare și neglijare din partea membrilor familiei și a comunității, întrucât rolul poliției în cazurile de violență în familie constă în prevenirea și combaterea violenței în familie, precum și asigurarea protecției victimelor violenței de familie” –conform Legii Nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Constatăm, cu certitudine, din propria experiență că intervenția profesionistă a polițistului, împreună cu alți actori comunitari: asistentul social, primarul, directorul școlii contribuie la îmbunătățirea situației în familie. Polițistul de sector posedă instrumente de lucru utilizate în procesul prevenirii și identificării cazurilor de violență în familie, asigură protecție victimei și supraveghează îndeplinirea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie. Polițistul asigură confidențialitate informației, victima fiind tratată cu demnitate, încredere în capacitățile și resursele personale, empatie, susținere și respectare a deciziilor personale. Față de agresor, polițistul va avea un comportament adecvat, care se bazează pe înțelegerea că violența este un comportament inadmisibil, de care este responsabil în totalitate și care nu poate fi justificat sau tolerat, fiind luate toate măsurile legale pentru a trage la

răspundere agresorul, conform Legii Nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, capitolul III, Mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie.

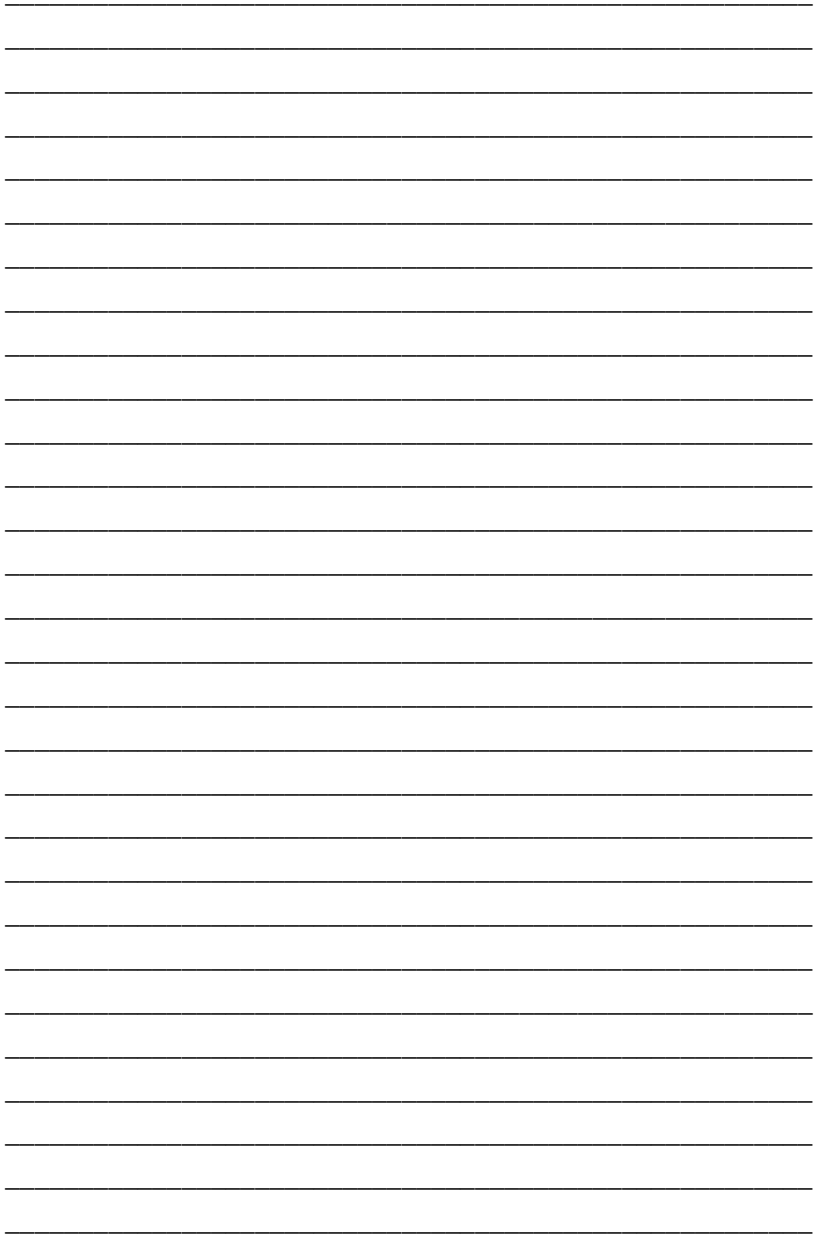
Colaborarea cu medicii de familie a fost extrem de importantă în perioada reintegrării copiilor de la școala auxiliară Sărata Nouă, deoarece unii copii cu cerințe educaționale speciale au avut nevoie de un suport mult mai sporit din partea medicilor. Mulți copii cu CES nu au fost investigați pentru a li se acorda gradul de invaliditate (termen utilizat în Legislația RM). Am constatat insuficiența unor specialiști la nivel local, cum ar fi neurolog-pediatru, psihiatru, kinetoterapeut etc., de serviciile cărora ar fi beneficiat mulți copii reintegrați sau din programul de prevenție.

Copiii reintegrați în familia biologică/extinsă au nevoie de monitorizare continuă a medicului de familie. Unii dintre ei, cu boli cronice, au nevoie de tratament sistematic, alții – de un tratament în funcție de starea sănătății, dar toți au nevoie de supravegherea atentă a medicului de familie.

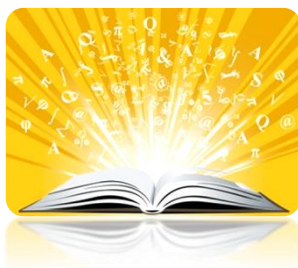
În concluzie, parteneriatul dintre actorii comunitari în procesul de incluziune școlară și socială a tuturor copiilor este foarte important, factorii decisivii fiind specialiștii în domeniul protecției copilului, dar și din domenii conexe care oferă sprijinul necesar familiei în situație de risc, contribuind la integrarea copilului în familie, școală, comunitate, prevenind, prin acțiunile sale separarea copilului de familie și oferindu-i copilului dreptul constituțional la familie, educație, dezvoltare, participare, o copilărie fericită care-i va asigura un viitor mult mai sigur.

Redactor: STELA LUCA
Redactor tehnic: MARIA BONDARI
Corector: VICTOR ȚÂMPĂU

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Implicarea familiei–școlii–comunității în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate: Studiu analitic / Angela Cara (coord. șt.), Maria Strechie, Rodica Solovei [et al.]; Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2017 (Tipogr. „Impressum”). – 90 p.: fig., tab.

Bibliogr.: p. 68-70 (38 tit.). – 60 ex.

ISBN 978-9975-48-116-8.

37.018.1:316.356.2

I-48